

קניין תורה

יו"ל ע"י ועד מפעל התורה "תורתך שעשועי" דק"ק תולדות אהרן
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ענינים והארות בסדר לימוד ושינון 'עמוד היום' • עמוד הש"ס לשבוע הבעל"ט: בבא בתרא נ. - בבא בתרא נג. • שב"ק חוה"מ סוכות - שמחת תורה תשפ"ו

חדוּתָא דְאִוְרִייתָא

נערך ע"י הרב ר' נתן גוטליב מו"צ בהעדה החרדית ומרכז קהילתנו הקי

שִׁישׁוֹ וְשִׁמְהוֹ בְּשִׁמְחַת תּוֹרָה

• מאמר מיוחד לרגל שמחת תורה • גלילת ספר תורה

הוראת הצדיקים זי"ע: לגלול ספר תורה בשליש העליון,
- והאם מותר להתחיל ברכת הפטורה קודם גמר הגלילה?

נוהגין כשגוללין ספר תורה לגלול הספר תורה בשליש העליון של הספר תורה, ומקובל שכן
הורה הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע.

הוראת הדברי חיים מצאנז זי"ע:

והנה המקור לזה נמצא בספר ילקוט אברהם (עמ' כא), וז"ל, אמר לי מר הגה"ק מהרצ"ש נרבי
צבי שפירא ממונקאטש בעל הדרכי תשובה [זקוק"ל בשם הגאון הקדוש והטהור מהר"ח מסאנץ
זי"ע שצריכין לכרוך החגורה סביב הספר תורה למעלה מחציו, בתחלת שליש העליון, כמו במזוזה
דצריכין לקובעה בתחלת שליש העליון עכ"ל.

הוראת בנו הדברי יחזקאל משינאווע זי"ע:

ובליקוטי מהרי"ח (סדר קריאת התורה) הביא הוראה זו בשם בנו בכורו משינאווע זצ"ל.
וז"ל, והנה ידידי הרב המאור הגדול מו"ה שמואל דוד דומ"ץ מחוסט אמר לי בשם אדמו"ר
הגה"ק מו"ה יחזקאל שרגא זצלה"ה משינאווע לגלול בתחלת שליש העליון עכ"ל.

אבנט של כהן גדול שנכרך למעלה מחציו של הכהן גדול:

ובהגהות שערי חיים על שער אפרים (שער י אות כא) הביא בשם הדברי יחזקאל משינאווע זצ"ל
שיש לקשור החגורה למעלה מחציו, והטעם שיש לעשות כמו הכהן גדול שהיה חוגר האבנט
למעלה כנגד אצילי ידיו.

וטעם נוסף הביא שם בשם גדול אחד על פי הגמ' (מנחות לה:) קשר של תפילין צריך שיהא למעלה
[נפרש"י קשר תפילין של ראש צריך להיות בגובה הראש בעורף ולא למטה בצואר], כדי שיהו
ישראל למעלה ולא למטה ע"ש, ואם כן גם בספר תורה יש לקשור החגורה למעלה ולא למטה א.

א. ובשו"ת דבר יציב (ח"א סי' ע) מבאר הוראת זקנו הדברי חיים זי"ע לגלול בשליש העליון, שכיון שהאוחז ספר תורה יושב, והגולל עומד כנגדו, נמצא
שהגולל פוגע בידיו תחלה בשליש העליון, ואם יגלול למטה תחת שליש העליון חשיב כמעביר על המצוה ולכן גולל בשליש העליון ע"ש.
אך לפי"ז יוצא שאם אחד כבר התחיל לגלול תחת השליש העליון, אין צריך להגביהו למעלה, כיון שכבר העביר על המצוה וקשרו למטה אין להגביהו

עמ' א / המאמר:
גלילת ספר תורה

עמ' ב / סיפור לחג:
הסוכה הפלאית
שנעלמה

עמ' ג / אערור שועי:
הליכות ומנהגים
ביום הושענא רבה

עמ' ה / אגיל ואשמח:
הליכות ומנהגים
ביום שמחת תורה

עמ' ז / שמחת התורה:
שו"ת
בהלכות החג

עמ' יא / יתרון דעת:
סדר השתלשלות
התורה - תולדות
אמוראי א"י

עמ' יג / משיב כהלכה:
בדין כלים חד פעמי
ובהלכות ברכת הנהנין

עמ' טו / מבי מדרשא:
בירורים
בהלכות יום טוב

א פרייליכן יום טוב!

וואונטשט ועד מפעל התורה ' תורתך שעשועי '

הסוכה הפלאית שנעלמה!

בימי הסוכות של שנת תרע"ה לא הורגשה שמחת החג בירושלים כבכל השנים. מלחמת העולם הראשונה התנהלה אז במלוא עוצמתה, המצב בארץ ישראל היה חמור ביותר, הרעב שרר בכל הארץ והפיל חללים רבים ה", ומגפת הטיפוס שפרצה בעקבותיו - יחד עם מחלות מדבקות אחרות ה"י - עשו שמות בישוב היהודי הקטן, עד שבתום המלחמה נותרה בה רק כמחצית האוכלוסיה.

בימים טרופים אלה, מפאת הצרות והתלאות, לא היה מקום לשיחה על פכים קטנים ומעשים שבכל יום, כאשר כל ראש לחלי וכל לבב דוי, בבתי הכנסיות ובישיבות הירבו להתפלל ולומר תהלים והתחנונו להש"ת שירחם על שארית הפליטה ויחלץ את העיר הקדושה מכובד משא הצרות דעדרו עליה.

ובכל זאת ארע משהו שאי אפשר היה לעבור עליו לסדר היום, וירושלים היתה כמרחק.

|||

עם התחלת הקמת הסוכות מיד אחרי יום הכפורים, נודע, כי סוכתו הפלאית והנדירה של הצדיק הרה"ק רבי מרדכי טווערסקי מראחמיסטריווקע ז"ע, שעלה לירושלים קרוב לעשר שנים לפני כן והאציל מהודו על יושביה, נעלמה כאילו בלעתה האדמה, סוכה מפוארת זו שלא נראתה דוגמתה בירושלים של אז - איננה, והרבי יושב בסוכה פשוטה ורגילה.

סוכה זו לא היתה סתם סוכה פלאית, כ"סוכת פלא" במושגים של היום, זו היתה סוכה עילאית ומסתורית שנבנתה על פי רזי הקבלה וסודותיה. חן מיוחד היה שפוך על דפנותיה והסוכה הפליאה את כל רואיה, ספרדים כאשכנזים, פרושים כחסידיים. זה כמה שנים שהורגלו בני ירושלים לראות את הסוכה הנפלאה של "רבי מאטלע", כפי שכונה בחיבה בפי יקירי ירושלים, שהפכה לפנינת חן בעיר הקודש. והנה היא נעלמה ועקבותיה לא נודעו.

מעשה היה בהושענא רבה, ועל פני הסוכה עבר רבה הנערץ של ירושלים הגאון רבי שמואל סלאנט ז"ע, היה זה בערוב ימיו כאשר עיניו כהו וסגי נהור היה, אולם הוא הרגיש בקדושה מיוחדת, ואמר למשמשו רבי אלי' מרדכי אייזנשטיין: "ריח-גן-עדן אני מרגיש כאן!".

גם הגאון רבי חיים ישעיה הכהן בעל 'מסגרת השולחן', עבר פעם בחול המועד סוכות, בלכתו לבית הכנסת וארבעת המינים בידו, ליד הסוכה, הרגיש בקדושתה של הסוכה, הניח מידו את ארבעת המינים, ניגש לדופני הסוכה מבחוץ, ונישק אותן בדחילו ורחימו.

והאדמו"ר הירושלמי רבי דוד'ל בידרמן שהיה מבקר תדיר בחול המועד סוכות את רבי מאטלע בסוכתו

עוד גדולים שהזהירו על זה:

ומצינו עוד גדולים שהזהירו על ענין זה כן הזהיר הגה"ק ממונקאטש המנחת אלעזר^א, ובשו"ת בית אבי (ח"ד סי' טו) מעיד שכן הורה הגה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, וראיתי שכן הורה החזו"א להקפיד על ענין זה^א.

אך בשו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' ד) כתב שאין למנהג זה מקור ואין צריך להקפיד על זה ע"ש, וכנראה שלא ידע שכן הורה הדברי חיים ובנו הדברי יחזקאל זי"ע.

אין המפטיר רשאי להפטיר בנביא, עד שיגלל ספר תורה:

במס' סוטה (ל"ט) אין המפטיר רשאי להפטיר בנביא, עד שיגלל ספר תורה.

ופרש"י שלא יהא הגולל טרוד, ויוכל לשמוע הפטורה מפי המפטיר.

והובא להלכה בשו"ע סי' קמז (סעיף ז), וסי' רפד (סעיף ח).

וכתבו הפוסקים שאפילו ברכת הפטורה אין להתחיל קודם גמר הגלילה^א.

ועתה מקילין בזה, ומתחילין לברך מיד שמתחיל לברוך המפה:

ובשער אפרים (שער י אות כה) כתב וז"ל, אין רשאי להתחיל ברכת הפטורה עד שיגללו הספר תורה ויברכנה במפה סביב, ועתה מקילין בזה, ומתחילין לברך מיד שמתחיל לברוך המפה.

ובפתחי שערים כתב הטעם שכהיום נוהגין שכל אחד אומר הפטורה לעצמו מתוך החומש ואין שומע מפי המפטיר.

ואף שצריך לשמוע הברכה של הפטורה, כיון שהוא נוסח קצר, והכל רגילים ובקיאם בו, אין הגלילה מטריד שלא יוכל לשמוע ולכוון למה שאומר המברך^א.

שיגלל הספר, רצה לומר, שיתחילו לגלול:

וגם מצינו להמאירי (סוטה מ) שכתב, וז"ל, אין המפטיר רשאי להתחיל בברכת ההפטרה עד שיגלל הספר, רצה לומר, שיתחילו לגלול, שלא יעמוד הספר בלא גולל, ולאו דוקא עד שתסתיים הגלילה כמו שחשבו רבים עכ"ל^א.

וכן כתב הפמ"ג (סי' קמז א"א סק"י) וז"ל, נוהגין שממתין המפטיר בברכה עד שגלל הספר תורה לבד, לא המפה והמטפחות עכ"ל.

הטעם משום בזיון ספר תורה:

והנה אם הטעם משום שלא יהא הגולל טרוד ולא יוכל לשמוע הפטורה יש להמתין עד שיגמור לגלול.

רק שיש לומר שהטעם כמו שכתב בשבלי הלקט (סי' פ) שיש בזיון לספר תורה לקרות בנביא כשלא נגלל הספר תורה.

ולטעם זה כיון שנגלל הספר תורה, אף שלא גמרו לברוך החגורה ולהליבש עליו המפה, אין עוד חשש בזיון לספר תורה^א.

היוצא מדברינו להלכה:

והיוצא מדברינו שטוב ונכון להמתין עד שיגמר הגולל, אבל המתחיל קודם שיגמור הגולל אין יכולין למחות בידו.

למעלה, אבל אין ברור שהטעם משום אין מעבירין על המצות.

ב. כן הביא בדרכי חוש (אות רכה), ויש לשער שקיבל כן מפי אביו הדרכי תשובה, וכמובאר בילקוט אברהם שאמר כן בשם הדברי חיים זי"ע.

ג. בשו"ת אורח תשובות לשאלות המצוות (ח"א סי' עה) שנתחבר על ידי הרה"ג ר' שלמה דוד קליין שליט"א העיד בשם זקנו שנתכבד לגלול הספר תורה והחזירא נתכבד בהגבהה וגלל באמצע ספר תורה והעיר לו החזו"א שיש לגלול בשליש העליון.

ד. כ"כ במשגיב סי' קמז (סק"ב), וכן מפורש בשאר אחרונים.

ה. ובהמשך הביא השער אפרים בפתי שיערים שיש טעם נוסף למה אין להתחיל להפטיר קודם שיגמור הגולל כמפורש בשבלי הלקט (סי' פ) לקרות בנביא קודם שנגלל הספר תורה.

וכתב שטעם זה שייך גם בברכת הפטורה שמברכין 'אשר בחר בנביאים טובים', ולפי טעם זה גם כהיום יש להקפיד על זה.

אבל משמע מדבריו שאין יכולין למחות על המקילין שהלא בפנים הספר תתם שנהגין להקל.

ו. וכן הבית יוסף (סי' קמז) הביא בשם אחרות חיים שכתב שאם התחילו לגלול מותר ע"ש, והוא כשיטת המאירי.

ז. וכן יש לומר שהטעם כמו שמפרש הגאון בנהגותיו בסי' קמז משום שאין עושין מצות חבילות חבילות ע"ש, ולפי טעם זה כיון שהתחילו לגלול אין נראה כעושה חבילות.

גם בסוכות
בבית מועד וזמנו
דבוקים בתורה

על עמוד היום
לראות מנהגים אחרים

הושענא אֶעֱרַךְ שוֹעִי

הליכות ומנהגים:

ביום הושענא רבה

מנהגי הלילה | קריאת משנה תורה | הוספות בתפילות
| ערבות להושענות | הקפות ונענועים

א. הוא הנקרא בחז"ל יום הערבה, גם שם "הושענא רבה" הוא בשביל שמרבים ליקח אז ערבות הנקראים הושענות. ביום זה מרבים בתחנונים על הגשם שיהא שנה גשומה וצומחת כל צורכי בני אדם⁽¹⁾, וע"פ הארז"ל יום זה הוא גמר החתימה של ר"ה ויוהכ"פ⁽²⁾, ולכן נקרא גם "יום החותם"⁽³⁾. ומרבים בתחינות ובקשות, ויש לדקדק מאוד לכוון בפירושי התפילות, וע"פ עדת החסידים הרבו ביום זה בדרשות התעוררות ובכי מעומק הלב בתשובה וקבלת תיקון המעשים, כי יום זה מסוגל מאוד לקבלת התפילות, ולתיקון עונות אפי' החמורות ביותר ח"ו.

ב. יש נוהגים להתפלל אז על זרע כשר, כי ערבה גימי' זרע⁽⁴⁾. ויש שנהגו לבשל הערבות ולשתות מימיהם למי שאין לו זש"ק⁽⁵⁾.

ג. יש לטבול עצמו במקוה בתחלת הלילה ללמוד כל הלילה בקדושה⁽⁶⁾. ויש שנהגו לטבול סמוך לאור הבוקר⁽⁷⁾.

ד. בחצי הלילה הראשונה קוראים במשנה תורה מתוך ס"ת כשירה, ויש שנוהגים שכ"א אומר לעצמו כל המשנה תורה, וזהו זכר למצות הקהל שהיה במוצאי שביעית בחג הסוכות, שהמלך היה קורא כל משנה תורה ובאו כל עם ישראל אנשים נשים וטף לשמוע⁽⁸⁾.

ה. מי שקשה לו להחזיק עצמו ער בשעת קריאת משנה תורה, ומתירא שלא ישן חוץ לסוכה, יכול לכנס לסוכה ויקרא לעצמו על המשנה תורה, כי אינו מפורש מהארז"ל שהקריאה צריך להיות מתוך ספר תורה, וכאמור יש שנהגו לכתחילה לקרות כ"א לעצמו, ויש גם אלו שפקפקו על הוצאת ס"ת לקרות בו ברבים בל ברכה, ואף שגאוני וצדיקי ארץ נהגו לקרות דייקא בס"ת, מ"מ במקום חשש ביטול מצוה דאורייתא של שינה חוץ לסוכה, אינו כדאי להחמיר בדבר שהוא רק מנהג, אלא שבאופן זה עדיף שילך לביתו לקרוא שם ולא בסוכה של הביהמ"ד, שלא להיות פורש עצמו מן הצבור.

ו. מי שיש לו צורך לילך באמצע קריאת משנה תורה מחמת עייפות או סיבה אחרת אין איסור בזה משום עוובי' ד' וגו', כמו במי שעווב ס"ת פתוח באמצע קריאתו⁽⁹⁾, כיון שאין זה קריאה חיובית⁽¹⁰⁾.

ז. בחצי השני של הלילה עוסקים באמירת כל ספר

- א. ע"פ השו"ע סי' תרסד ס"א.
- ב. משני' ס"ק ט.
- ג. לקוטי מהר"ח.
- ד. מנהג ישראל תורה תרסד א' י' בשם ספר מקראי קודש.
- ה. לקוטי מהר"ח.
- ו. באר היטב בשם ש"ה הק'.
- ז. רמ"א.
- ח. מ"ית א בשם היעב"ץ.

ט. ועיין בעלון של מרן פוסה"ד הגר"מ שטרנבוך שליט"א (תשרי תשעט) בפסקי דינים שלו שכתב הקריאה בליל שמחת בברכה מתוך ס"ת הוא מנהג וע"כ שיר לברך מדין ברכה על המנהג, והנמנע ולא מברך ועולה יש לו גם כן על מה לסמוך. ועיין בספר חג בחג על הור"ר ושמחת. וכ"ש כאן שאין קריאה בברכה כלל. וע"י משי"כ לחלק לענין הקריאה של ליל שמחת.

תהלים⁽¹¹⁾, שזה היום הוא האושפזין של דוד המלך, וגם שצריך להרבות בתפלות ביום זה כנ"ל. ויש שאמרו רק ספר ראשון שבתהלים.

ח. יש נוהגים ללבוש הקיטל בהור"ר⁽¹²⁾, וכן הוא מנהגינו.

ט. יש שנוהגים כל הלילה⁽¹³⁾, וכבר הותקן תיקון לאמרו כל הלילה, מלבד ספר התהלים והיה רצון אחר כל ספר.

י. אחר גמר קריאת משנה תורה נוהגים להעביר הסדרה של חז"ל וזאת הברכה שנים מקרא ואחד תרגום⁽¹⁴⁾, ולגבי בני חו"ל יש אומרים שזה אומרים שמו"ת בשמיני עצרת⁽¹⁵⁾, וי"א שיאמרנו ביום שמחת שלחם קודם גמר ההקפות⁽¹⁶⁾. וי"א שגם הם אומרים בהור"ר כבני אר"י⁽¹⁷⁾. וכן הוא המנהג.

יא. כשחל הור"ר ביום ו' יש הסוברים שבני חו"ל אין להם להעביר הסדרה של חז"ל וזאת הברכה קודם שבת, כי לא יקראו פרשת חז"ל וזאת הברכה בשבוע זה, אלא ביום ראשון הבא⁽¹⁸⁾, אבל יש חולקים עליו וסוברים שמעת שקראו במנחה של שבת שעבר פרשת חז"ל וזאת הברכה, אפשר כבר להעביר הסדרה, והוא כמשלים פירשיותו עם הצבור⁽¹⁹⁾. וכן יש לנהוג.

יב. אם מותר לומר מלה במלה עם הבעל קורא פרשת חז"ל וזאת הברכה, ואח"כ ישרים לומר ע"פ תורה עם תרגום, יש מחלוקת הפוסקים בזה בכל העברת הסדרה אם יוצאים באופן זה שאומר בפ"א כל הפרשה ואח"כ התרגום, והדרך המוכרח הוא לומר בי"פ תורה ואח"כ התרגום, מ"מ העושה כן יצא יד"ח לכמה פוסקים⁽²⁰⁾.

יג. יש נוהגים לעשות סעודה רבתי קצת לכבוד היום⁽²¹⁾, ולכבוד האושפזין.

יד. אומרים עקידה ורביש⁽²²⁾, אף שבתח"מ אין אומרים⁽²³⁾.

- י. ע"פ הארז"ל.
- יא. רמ"א שם.

יב. מנחם אברהם שם ריש הסימן.

יג. ע"י רמ"ע מפאנו מאמר עין גנים שאין קורים תרגום בלילה שלא להגביר מרת הדין, ואף לא בשבת ויר"ט, ודוקא ביחיד אבל בציבור מתרגמים. הביאו השערי תשובה סי' רפה סק"א. וע"י משנת יוסף ח"ו סי' פא אות ח' שנהגו גדולים לחלק בזה בליל שבת. וע"י במשני' סי' תרט"ט ס"ק ד שבבל שמתחיל תורה יאמר שמות של חז"ל וזאת הברכה, כנראה שלא חשש לדבר הרמ"ע מפאנו, וע"י קצ"ב ח"א סי' טו שנהגים להעביר הסדרה בליל הור"ר. וע"י משני' סי' רפ"ה ס"ק יח שכתוב ביום הור"ר, ויש מיישבים הסתירה, הא ל"ן הא לזו לבני חו"ל. ראה כ"פ החיים סי' כו אות ה שתמה על הרמ"ע. הפמ"ג ח"א סי' רפה סק"י כתב בליל הור"ר. וכן הוא בדברי חיים ושולם, וכן מנהגינו. מנהג ישראל תורה יז.

יד. ע"פ משי"כ המג"א סי' רפד סק"י בשם הארז"ל שיש לומר שמות מפרשת חז"ל וזאת הברכה קודם שמחת תורה, היינו לבני חו"ל בשמיני.

טו. כן נהג הגדו"ק בעל ויאל משה סטאטמער. מקד"י תקעה א' ד.

טז. ברכי יוסף בשם הארז"ל, דוכא בשע"ת.

יז. מקד"י תקעה.

יח. שו"ת קנה בשם שם.

יט. כ"ק רבינו ז"ל בהשכמתו לספר הגי'.

כ. דמי יבוא אחר המלך.

כא. מקד"י תקעה.

כב. וזכ"ל.

זו, התרגש פעם באחד מביקוריו ושח לחסידיו מלווי: "אה, אושפיזין עילאין נמצאין כאן, סוכה עילאית היא זו, מעין סוכה של מעלה".

במה היתה סוכה זו מיוחדת? איזו קדושה יתירה היתה בה יתר על שאר סוכות הקדושות?

ובכן סיפרו על הסוכה, שכשעלה הצדיק רבי מאטלע זי"ע מרוסא לארץ ישראל, הביא עמו את קרשי הסוכה שקיבלם בירושה מאבותיו הקדושים הצדיקים לבית טשערנאביל, חן יופי זה השתקפו מדפנותיה ורגש קודש הורגש בצילה, דפנות הסוכה היו מחוטבות באומנות על ידי הצדיקים עצמם, ובציורים היו ציורפי אותיות ויחודים עילאיים, שעין לא ראתה.

והיו שידעו לספר, שחלק החיטובים והקישוטים היו מעשי ידיו הטהורות של הרבי, רבי מאטלע עצמו, כי ידיו של הצדיק היו מסוגלות לצייר ציורים נפלאים וחיטובים מעשי אמן. היו מודיעי חן שידעו קצת גלגול דברים וללחוש על הציורים הללו, כמה וכמה ציורפי אותיות ויחודים של מעלה שהעין הגשמית של אנשים פשוטים לא היתה מסוגלת להביןם, בסוכה זו הפליא בציורפיו עד שהיו בחיטוביה הרמו והפשט מאוחדים זה בזה.

שבעה קרשים הביא עמו הצדיק רבי מרדכי זי"ע כאשר עלה לארץ ישראל. שבעת הקרשים הללו קיפלו בתוכם מסכת קדושה שלמה, הם עברו אליו בירושה מאבות אבותיו, קדושים וטהורים שרפי מעלה, הוא קיבלו מאביו הרה"ק רבי יוחנטשע' מראחמיסטריווקע זי"ע, שיירשם מאביו הרה"ק רבי מרדכי המגיד מטשערנאביל זי"ע, והוא מאביו הרה"ק רבי נחום מטשערנאביל בעל המאור עינים' זי"ע - מתלמידי הבעש"ט הק' זי"ע, והוא קיבלו מאביו הצדיק רבי צבי זי"ע, והוא מאביו המפורסם "רבי נחום גאון" זי"ע, [שבכור בניו הרה"ק רבי אריה לייב אוסטערעזצ'יר זכ"ה ללמוד בחברותא עם הבעל שם טוב זיע"א בכתביו הנעלמים של רבי אדם בעל שם זי"ע].

שבעה קרשים קדושים אלה שזכו להיות דפנות לסוכתם של צדיקי עולם יצרו את דופן המזרח בסוכתו של רבי מאטלע בירושלים, על כל אחד מהם היתה רשומה ספירה אחת מהספירות הקדושות שבתורת הנסתר: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. לפי מה שאמרו, רשם את המלים הקדושות האלו בנו של רבי נחום גאון, ואילו רבי מאטלע הוסיף לצידן של המלים תגים קטנים שאיש לא יכל לקרותם ללא זכוית מגדלת, וסוד התגים הללו לא היה ידוע לאף

ועד מפעל התורה תורתך שעשועי

ועד מפעל התורה "תורתך שעשועי" פתוח ב"ק ירושלים תוב"א

<p>הנהלת "תורתך שעשועי"</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"א</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ב</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"י</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"יא</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"יב</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"יג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"יד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"יה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"יו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"יז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"יח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"יט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"יך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כא</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כב</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כט</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כך</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כק</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"ככ</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כג</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כד</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כה</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כו</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כז</p> <p>חברת "תורתך שעשועי" ח"כח</p> <p>חבר</p>
--

טו. בתפילות שחרית מוסיפים המזמורים שאומרים תמיד בשבת וי"ט בין הודו לברוך שאמר, ואומרים מזמור לתורה^{טו}, ומשם מתפללים כרגיל כמו בשאר ימי חול המועד, אך מתפללים בנוסח של ר"ה יוהכ"פ, שירה פסוק בפסוק^{טז}, ואומרים שיר המעלות ממעמקים אחר ישתבח, והקדושה אומרים ג' כמו חול המועד.

טז. בפתחת הארון אומרים אתה הראת וכו' וי"ג מדות וכו', שיר המעלות וגו', רבש"ע וכו', שמע ישראל וגו', על הכל יתגדל וכו' כמו בשאר ימים טובים^{טז}, ובאותו ניגון של יו"ט^{טז}. וקוראים גם קרואים כמו בחוה"מ.

יז. במוסף אומרים כתר בנוסח הארון כמו יו"ט, אדיר אדירנו, ותערב, ומנגנים בקדיש אחר מוסף כמו בימים טובים^{יז}.

יח. כתוב בספר יסוד יוסף^{יח} מאוד טוב לומר ביום הו"ר עלינו לשבח עד על כן נקח לך, ז"פ ישר והפוך. כי המבין יראה שההיפך ישר ענין [אחד] הוא. ואם עשרה אומרים ז"פ ישר והפוך כנוכר, מצילים בעוה"ז את הקהילה מכל סבות רעות חוץ בקבלה מקדמונים. ומשמע מדבריו שאם יש בקהילה מניין עשרה בנ"א שאומרים זה אין צריך שכל יחיד ויחיד יאמרנו.

יט. נוהגים להסיר הטבעות של הלולב בהו"ר^{יט}. היינו ה' טבעות שעל הלולב^{יט}, לא הטבעות שעל הקושיקל. ויש בזה מנהגים שונים מתי מותרים את הטבעות^{כא}, ומנהג רבותינו דק' להסירם אחר הלל לפני הדרשה, קודם אמירת ההושענות^{כב}. וטעם לזה כתב הב"ח כי נענוע הלולב עוצר טללים רעים ורוחות רעות, ע"כ מנענעים ביום זה יותר בחזקה.

כ. ביום זה מרבים לומר הושענות, ואומרים ז' פיוטי הושענא, ומקיפים ז"פ הבימה והספרי תורה שהוציא^כ, וזכר למקדש שהיו מקיפים המזבח ז"פ ביום זה^כ. ואחר כל פיוט הושענא תוקעים בשופר תשר"ת כדי לעורר רחמים^כ, ומזכירים בכל הקפה אחד מהשבעה רועים שימליצו טוב בעדינו.

כא. נוטלים ערבה ביום זה מלבד ערבות שבלולב, הטעם לזה, כי בזמן שהיה ביהמ"ק קיים היה הלכה למשה מסיני ליקח כל יום ערבות וחוקפין אותן הכהנים על צדדי המזבח ואח"כ באין העם ונוטלין ומנענעים אותן, וביום זה היה מקיפים המזבח ז' פעמים, וגם ביום זה היה מצוה יותר משאר הימים שהיה דוחה שבת^{כא}.

כב. יש שנהגו להכין ההושענות כבר מליל הו"ר^{כב}, ויש נוהגים להכין אותם ביום^{כב}. והכנתם הוא עבודה בפנ"ע, ויש שכתבו להדליק נרות בשעת עשייתן, גם היה המחוור של ההושענות פתוח בשעת הכנתם ואגודתם, והיו מתפללים אז על זרע כשר^{כב}.

כג. נוהגים שלוקחים ערבה לכל נפש חי אפילו לתינוק

- כג. רמ"א שם.
כד. זכ"א.
כה. רמ"א שם.
כו. משנ"ב שם.
כז. לקוטי מהרי"ח.
כח. סוף פרק ע"ח.
כט. רמ"א שם ס"א.
ל. באר הגולה.
א. יש שנהגו להסירם כבר בליל הו"ר, מנהגי חת"ס. ויש שהסירים קודם להלל אחר שבירך עליו.
ב. וז"ה בסידור יעב"ץ.
ג. רמ"א תרס"ד ס"א.
ד. משנ"ב ס"ק י.
ה. סדר היום. וז"ה מנהג דיוקוב, ראשני צאנו ועוד, ומנהג קהילתינו דק'.
ו. שרי"ע ובמשנ"ב שם ס"ב.
ז. מ"ת א"ר י' בשם הקדמונים.
ח. שם.
ט. מקד"י י' בשם היסוד יוסף.
לט.

כן יומו [ומעוברת לוקחת שתי אגודות הושענות, וחובטן זה אחר זה], כי זה כעין כופר נפש.

כד. נוהגים לקנות ההושענות אצל שמש ביהכ"ס, כמו שהיה בזמן המקדש^{כד}, ואם הם ביוקר אצל השמש אין צורך לקנות אצל^{כד}. וכדיום לא ראינו נוהגים כן.

כה. כשרות ההושענות הוא כמו הערבות של לולב^{כה}, והיינו משום מצוה מן המובחר, אבל אם אין לו ערבות כשירות יכול לצאת המצוה עם ערבה שיש לה עלה אחת בבד אחד^{כה}.

כו. מספר ההושענות, ע"פ הלכה די בבד אחד^{כו}, מ"מ יקח עכ"פ ג בדים^{כו}, וע"פ האר"ל יקח חמשה בדים^{כו}, ואם אין לו חמשה יקח עכ"פ כמה שיש ל^{כו}.

כז. בענין אם צריכים לאגוד בדי ההושענות ביחד, יש בזה מנהגים שונים, יש שהקפידו שלא לאגוד, ויש שנהגו כן לאגוד^{כז}, וכן הוא מנהג רבותינו. ויש שכתבו לאגוד בעלי לולב, ונתנו רמז ע"ז, כי לול"ב ער"ב גימט' כ"ח יצ"ר ט"ב^{כז}.

כח. אם מותר ליקח טבעת שכתב בה הלולב, לאגוד בהם ההושענות, יש מי שכתב לנהוג כן, ויש מי שהקשה על זה^{כח}. ונראה לי להקל בזה, משום דתשמיש מצוה הן ובפירוש כתבו הראשונים שלא מצינו איסור הורדה בתשמיש מצוה, רק בתשמיש קדושה^{כח}. ואדרבא יש בזה ענין, כיון דאיתעביד בה מצוה אחת, יתעביד בה עוד מצוה אחרת^{כח}.

כט. לתלוש עלה מעלי הלולב שיצאו בו מצות ד' מינים אינו כדאי, שיש אוסרים בזה, וזולת בתנאי קודם החג^{כט}.

ל. יש מנהגים שונים מתי להחזיק הערבות, עם הלולב או בלי הלולב, וע"פ האר"ל יש אזהרה חמורה שלא להחזיק הלולב עם ההושענות ביחד [לשם החזקה]^ל.

לא. הרמ"א^{לא} כתב שיש לנענע את ההושענות ואח"כ לחובטן, ולא נהגו כן^{לא}.

לב. וכן ע"פ האר"ל אין נוהגים לעשות שום הקפות עם ההושענות.

לג. מחזיקים את הד' מינים עד סוף אמירת כל ההושענות והקדיש לתקבל שאחר כך, ואז מניחים את הד' מינים ולוקחים את ההושענות^{לג}, וחובטים אותם על הקרקע דוקא ולא על כלי ולא על הפארנצס, חמשה פעמים ולא יותר^{לג}, ויש שכתבו לחבוט בכח שיפלו עליהם^{לג}, ורבינו ז"ל חטב בנחת^{לג}.

- מ. רמ"א שם.
מא. מקד"י תקפא.
מב. שם ס"ד.
מג. שרי"ע שם.
מד. שם.
מה. משנ"ב ס"ק טו.
מו. שם.
מז. לצאת לדעת השו"ע.
מח. ראה מתי"ט.
מט. שם.

- נ. אשל אברהם בוטשאטש סוסי' תרס"ד. משום דמצוות לאו ליהנות נתנו, ולא מקרי מתהני מדבר שהוקצה למצותו.
נא. שרי"ע קצת תורה חלק ה' ס"ע א"ר.
נב. מדרכי פ"ק דבבא בתרא ז"ל: דמותר לשנותה [מנהגה של ביהכ"ס] אפילו לדבר מצוה דפחיתא מינה, דדוקא לגבי תשמיש קדושה אמרינן בפרק בני העיר (ף כ"א ע"ב) דמעלין בקדש ואין מורידין, משא"כ לגבי תשמיש מצוה עכ"ל. וכתב מהרי" קולון שורש קכ"ח אות ד' שלא יוכל שום פוסק לחלוק על זה.
נג. נראה לי.
נד. שם.
נה. משנ"ב ס"ק כו.
ני. ס"ד.
נז. ע"י זכ"א י' נו. כי במנהג האר"ל לא מובא ענין נענוע בהם.
נח. זכ"א.
נט. מג"א ס"ק ו'.
ס. מתי"י יא. שזה גורם לכילוי ולשבירת הדינים.
סא. זכ"א.

לד. מי שאין לו ערבות חדשות, יכול ליקח ערבות שכבר חטב בהם חבירו ואין בזה מגרעת^{לד}, ויש שכתבו לאיסור לחבוט ערבה שכבר יצאו בהם מצות חטבה^{לד}. אלא שכבר כתבנו שלכתחילה יש ענין לקנות לכל נפש ערבות במיוחד^{לד}.

לה. לחבוט ערבה^{לה} אחר שקיבל שבת או יו"ט יש מתירים, דהוה קבלה בטעות^{לה}. וביו"ט יש עוד לצדד להקל ע"פ מש"כ הבה"ל^{לה} שהדלקת הנרות של יו"ט הוה קבלת יחיד שמותר עדיין לעשות שבותים לצורך מצוה, והכי מומלץ שיבקש לאחר שעדיין לא קיבל עליו שבת שיחבוט בשבילה, וזה מועיל כמו שהאמא חובטת בשביל בניה התינוקות הקטנים ביותר. ובבין השמשות אין לחבוט שוב ההושענות, ולא יאונה לו כן און. אלא שאם הוא מאוד לחוץ מזה שלא חטב ההושענות וזה נחשב לו לצורך גדול^{לה} יש מקום להקל לחבוט^{לה}.

לו. יש נוהגים לזרקם על ארון הקודש אחר החבטה^{לו}. ויש שכתבו שלא לעשות כן, הן מפני שאח"כ בא השמש ומסירים משם חורקם לאשפה, וגם הוה ביוון הארון קודש^{לו}, ועדיף לעשות כמש"כ ברמ"א^{לו} שמצנענים אותם לאפיק המצוה, ויש שנהגו להחזיקם בביתם כל השנה^{לו}, כדי שלא לאבד הסגולה גם אחר הפסח, וכן נהג רבינו ז"ל^{לו}.

לז. מצינו כמה מנהגים וסגולות בדוקות שעושים מעלי הערבה: א משימים אותם סמוך לראש מטתו לחיבוב מצוה, ומנהג כשר^{לז}. ב שמירה על הדרכים^{לז}, ולכן יקחנו עמו כשיוצא לדרך, או שלפחות ידע בבירור איה מקום הנחתו, ובשעת הסכנה יזכיר אני והו הושיעה נא^{לז}. ג להנצל מפחד^{לז}. ד להנצל מפחד בלילות וחלומות רעים, ויניחם בכר תחת מראשותיו^{לז}. להפקד בוש"ק, ע"י שמבשלים אותם במים או ביין ומשקים מימיהם להאשה הממתנת להפקד בוש"ק^{לז}. וכן היה נוהג רבינו ז"ל להפקיד למי שזקוק לישועה לוש"ק, ואכן ראו ישועות^{לז}.

לח. מאחלים זה את זה באמירת אגוט יו"ט^{לח}.

לט. נוהגים לאכול ביום זה קרעפלעך מלאים בבשר^{לט}. יש נוהגים לאכול עוגה ממולא בתפוחים ואגוזים שקוראים שטורדל^{לט}, לרמז שעד עכשיו היו נוהרים מלאכול אגוזים, ומעתה אפשר כבר לאכלם.

- סב. שבת הלוי ח"ב סי' נח. וראה הליכות שלמה יב סו.
סג. שרי"ע זקן אהרן [והאליף] ח"א סי' ל. וראה מקד"י סי' תקפג.
סד. שה"ל שם שנהגים לסטול בזה, ומייחזים לכאריא הושענות בפנ"ע.
סה. שאלה מצוה מאד בכל שנה ושנה.
סו. ע"פ הטר"ז י' תר סק"ב. ובמשנ"ב שם ס"ק ז.
סז. ס' תקכו ס"א ד"ה ספק חשיכו.
סח. וכדמצינו ענין כזה במשנ"ב סי' רסא ס"ק טו ענין כזה שדבר שאנשים נוהרים מאוד נחשב זה כצורך גדול.
סט. דעלין תלמידי אינם מוקצה כמש"כ השו"ע סי' שלו ס"א, והיינו כשהכינים לאיה תשמיש או לני, אבל עלים שאין בהם שום צורך הם מוקצה מחמת גופו, וזה שהכינים לחבוט בהם אפשר להחשיבו לתשמיש במה שצריך לצאת בזה די מצות חטבת ערבה. ואי לא צורך גדול הוא, יש לדון אם זה משוה לכלל להפקיע מידי מוקצה במה שצריך אותם לחבטה, שאין זה תשמיש גמור. ועוד שאין ברור שנושה מצוה בזה, דלצד שכבר לילה אין לו שום מצוה בזה.
ע. אליה רבה תרס"ד ס"ק י' בשם קר"ו המלבושי יו"ט. שזורקים אותם על הדיונים של ביהכ"ס.
עא. דרכי חיים ושלום תרצג.
עב. שם ס"ט.
עג. אליף המנן תרס סק"י.
עד. זכ"א י' נו.
עה. ספר התנאי הקדמון.
עו. מנורת המאור.
עז. ספר ליקוטי צבי.
עח. לקוטי מהרי"ן.
עט. ספר יפה ללב.
פ. ליקוטי מהרי"ח.
פא. זכ"א שם הדרה לו.
פב. מנהג ישראל תורה טו.
פג. לקוטי מהרי"ח. כי זה יו"ט באיתכסא שמותר במלאכה, לכן אוכלים בשר באיתכסא. וראה מ"ת טו עוד טעם.
פד. כך היה נוהג אצל הורי שיחיו, ולא מצאתי מקור קודם לזה, ובקובץ בית אהרן וישראל שנה כט גליין ו' עמ' צ' בהערה מח כתב שכן נהגו באחד מאדמו"רי קרלין טסאלין, ואולי בכל האדמו"רים שלהם. ובקצת מקומות מצאתי שאכלוה בשמחת תורה.

אָגִיל וְאַשְׁמָה בְּשִׁמְחַת תּוֹרָה

הליכות ומנהגים:

ביום שמחת תורה

עליה לתורה לכל אחד | כל הנערים
| פריסת טליתות | יום קבלת תפלות | ועוד...

ענין א' עליה לתורה לכל אחד

נוהגין ביום שמחת תורה להרבות עליות ולכבד לכל אדם ואדם לעלות לתורה, ולכן קורין תחלת פרשת וזאת הברכה עד פסוק מעונה אלקי קדם הרבה פעמים זה אחר זה, כדי שיוכלו כולם לזכות לעלות לתורה, והובא מנהג זה בשו"ע סי' תרס"ט (סעיף א') בהגהות הרמ"א.

מקור המנהג:

ומקור מנהג זה הביא הרמ"א מספר מנהגים מהר"א טירנא שכתב שם, וז"ל, קורין וזאת הברכה עד מעונה אלקי קדם, ואז חוזר למעלה ומרבה בפרשיות כדי לקרות הרבה לכבוד התורה, וקורין כל הנערים יחד עכ"ל.^א

המנהג בתקופת הראשונים:

ובאמת שכבר נזכר מנהג זה בתקופת הראשונים כמו שמצינו לאחד מגדולי הראשונים ה"ה הריב"ש שנשאל בשו"ת ריב"ש (סי' פ"ד) וז"ל, מה שנהגו בכל גלילות ארץ ישמעאל שיום שמחת תורה, שכל בני הקהל מגדולם ועד קטנם קורין בתורה ומברכין, ולפעמים שצריך החזן להחזיר ולקרות הסדר חמשה או ששה פעמים כדי שיספיק לכל אחד וא' ג' פסוקים, היש אסור בדבר עכ"ל השאלה,

ולמעשה בירר שם שאין חשש במנהג זה, ועכ"פ רואין שכבר נהגו כן בזמניהם לקרות כולם לתורה.

המנהג בספרי חסידות:

ובספה"ק מאור עינים (פ' אמור) מבאר על פי פנימיות מנהג ישראל לעלות לתורה, שלאחר שנשחרו כולם בימים הנוראים עולה כל אחד מישראל לשרשו שיש לו בתורה הקדושה.

וז"ל, המנהג שכל ישראל עולין לתורה ביום שמחת תורה, שבאמת אז עולין להתורה ברוחניות גם כן, שמקרבין שורש נשמתו וחלק אלקי שבהן להתורה, שממש שורש נשמתו עכ"ל.

וכן האריך בזה בספה"ק בני יששכר (תשרי מאמר יג יחודא שלים את ב') ע"ש.^ב

א. וזכ"ב מהר"ל (מנהגים סוכות אות יד) וז"ל, ברוב מקומות קורין כל הציבור בסדר וזאת הברכה, וכופל ומשולש עד מעונה אלקי קדם להספיק לכולן, ולבסוף קורין כל הנערים עכ"ל.

ב. האריך לבאר שם שאור הנשפע ביום זה הוא אור בלי גבול וכתב שם וז"ל, ועל כן מנהג אבותינו תורה היא שביום זה אין חשבון ומספר אל העולים לקריאת התורה, כיון שהארת היום מבחינת אור מקף הכללי אל התורה, ממילא אין גבול וחשבון עכ"ל.

אחד.

מעשה ונכנס פעם לסוכה זו המקובל הגה"ק רבי חיים שאול דוויק הכהן זי"ע, הסתכל במלים ובתגים שהיו חרותם על הקרשים במזרח של הסוכה, ואמר "האיר פני המזרח!" מאז הבינו הנוכחים כי סודות גדולים חרותם כאן.

והנה כיון שהגיע חג הסוכות של שנת תרע"ה נעלמה הסוכה ועמה כל נפלאותיה, ורבי מאטליע ישב בסוכה פשוטה ככל אדם מישראל.

|||

הפלא היה גדול, ועל אף הימים הקשים היו אנשי ירושלים מסתודדים זה עם זה, כאשר שאלה אחת בפניהם: "סוכתו של הרבי היכן היא?". את הרבי עצמו לא העזו אפילו המקורבים ביותר לשאול, ומשום כך פנו תחילה אל החסיד המפורסם רבי חיים הערש פעסטער (אייזנבאך) שהיה נודע לבן-בית במדורו של הצדיק, אלא שבמקום מענה לשאלה משך רבי חיים הערש בכתפיו, הסתובב והלך לו. הסתובבות אפופת מסתורין זו הגבירה עוד יותר את הסקרנות על הסוכה שנעלמה פתאום.

בינתיים חלף לו חג הסוכות, ועמו שמחת התורה, ואסרו חג, ואילו התמהוה של החסידים ואנשי ירושלים כולם, על היעלמה של הסוכה, עדיין לא עבר.

הרב החסיד רבי מאיר אייכלר, מהחסידים הדבוקים ביותר ברבי, שנזכר פעם בין מנחה למערב כי הציבור אינו מפסיק לדוש בענין הסוכה, ביקש להעבירם לענין אחר, פנה אליהם לספר סיפור נורא ששמע בעצמו מפי הרבי, מה שהעיד הבעל התניא זי"ע על נשמתו הגדולה של זקנו המגיד מטשערנאביל זי"ע, אך דבריו לא סיפקו את השומעים עד שאחד האברכים העז ואמר "מה לנו עתה בסיפורים, הרי רצוננו לדעת מה עלתה בגורלה של סוכת רבינו, והיכן היא נעלמה".

רבי מאיר, שכנראה ידע משהו בגין הסוכה אלא שסירב לגלות, נענה שוב: רשאי אני להניח את דעתכם בדבר אחד, כי הסוכה לא נגנבה! סוכתו של רבינו אינה נגנבת ואינה הולכת לאיבוד! וראיה מוכחת יש לי לכך: לפני כמה שנים, בעשרת ימי תשובה של שנת תר"ע, אבד אחד הקרשים של הסוכה, היה זה הקרש השביעי של דופן המזרח, עליו חקוקה הספירה 'מלכות', חיפשו אחר הקרש זמן רב ולא מצאוהו, מוכן מאליו שדבר זה גרם צער רב לחסידים, אך כשבאו לרבי וסיפרו לו על כך, נענה הרבי ואמר: "תנוה דעתכם, יקירי, אחרי

עליה לתורה לכמה אנשים ביחד:

ומפורש גם בדברי הפוסקים שהיו מקומות שרצו ליתן עליה לכולם, ולא היה להם פנאי לחזור ולקרות הרבה פעמים הפרשה ולכן נתנו עליה לכמה אנשים ביחד.

ובמשנ"ב (סקי"ב) הזהיר שבאופן שערשין כן, נכון יותר שאחד יברך על התורה והשאר ישמעו ממנו ולא יברכו כולם ביחד.

ונוגע נמי כשאחד עולה ביחד עם בניו לתורה שלא יברכו כולם, רק הוא יברך והם ישמעו ממנו את הברכה.

אמנם באשל אברהם מיישב שנהגו להקל שכולם יברכו, שכיון שנהגו להקל אין בזה חשש ברכה לבטלה.^א

ענין ב. עליית כל הנערים לתורה

והנה מפורש בלשון המנהגים טירנא וכן בהגהות הרמ"א שם שלאחר שעלו כולם לתורה עולין כל הנערים לתורה בעליה אחת ביחד.

וטעם המנהג נתבאר בדברי הפוסקים שרצו שכולם הקטנים עם הגדולים יעלו לתורה, ולכן לאחר שעלו הגדולים לתורה קודם שקורין לחתן תורה עולין כל הנערים בעליה אחת לתורה.

חתן כל הנערים:

ומלשון הרמ"א משמע שהנערים עולים לתורה בעצמם ואין עולה גדול עמדם, אבל באליה רבה (סקי"ז) כתב שנהגו שגדול אחד עולה עמדם ביחד ומברך ברכת התורה והם יוצאין ממנו ע"ש,

א. ז"ל שם, אודות הנהגה שקורים כל הכהנים כאחד וכן הלויים וכן ישראלים קורים וזאת ויותר, והנהגתו בשנה זו שאחד מכולם הנקרא ראשון יברך תחלה וסוף והשאר ישמעו ויכונו לצאת ידי חובה כי שומע בעונה. ואולי יש צד זכות על המברכים רבים כאחד, שכיון שכבר נהגו כן לא שייך חשש ברכה לבטלה, וכמו שכתבתי במקומות רבים בזה עכ"ל.

שערים המצויינים בהלכה

נערך ע"י הרב ר' נתן גוטליב מ"צ בהעדה החרדית ומרכז קהילתנו הק'.

שאלות ותשובות למערכת

לברך הברכה על נטילת ערבי נחל:

שאלה: אחד בירך על הלולב ביום ראשון, ולאחר שגמר לנענע, הבחין שטעה וקשר רק ערבה אחת ולא שני ערבות, מה דינו.

תשובה: א. בירך על הלולב ואח"כ ראה שלא קשר ערבות על הלולב, ויש לו ערבות בביתו יצא מצות נטילת שאר ג' מינים.

ולכן קושר ערבות על הלולב, ומברך על מצות נטילת ערבות, 'בא"י אמ"ה אקב"ו על נטילת ערבי נחל', ואם אירע זאת ביום ראשון חוזר לברך שנית ברכת שהחיינו על מצות נטילת ערבות ומה שבירך תחלה שהחיינו היה על שאר ג' מינים לא על ערבות. ב. אבל כשאין לו ערבות בביתו נמצא לא יצא גם מצות נטילת שאר ג' מינים, ולכן כשקושר ערבות על הלולב מברך שנית על נטילת לולב כמו שנהגין תמיד, ולא על נטילת ערבי נחל.^א

ג. אך כל זה כשלא היה כלל ערבות בתוך הלולב, אבל כשהיה שם ערבה אחת בכל אופן אין לברך שנית לא על נטילת לולב, ולא על נטילת ערבי נחל, שלענין ברכה סומכין על דעת רבי עקיבא שיוצאין המצוה גם בנטילת ערבה אחת.

הנה בסי' תרנא (סעיף א) מפורש שבדיעבד סומכין על דעת רבי עקיבא לענין הדס שיוצאין המצוה בנטילת הדס אחד, ובמשנ"ב (ס"א) שאם נטל ערבה אחת לא יצא המצוה כלל, וכשנטל שני ערבות צריך לברך שנית.

אבל הנה מקורו מהחיד"א בברכי יוסף (ס"ב), ומצינו להחיד"א עצמו בשו"ת יוסף אומץ (ס"ב) שכתב להיפך שאם נטל ערבה אחת יצא בשעת הדחק כדין נטל הדס אחד, וכשחזר ליטול שני ערבות אין מברך שנית.

טעה בשבת חוה"מ והתפלל מוסף של שבת והזכיר יעלה ויבוא בעבודה:

שאלה: בשבת חוה"מ סוכות מתפללין מוסף של שלש רגלים, אם אחד טעה והתפלל מוסף של שבת והזכיר יעלה ויבוא בעבודה, האם צריך לחזור ולהתפלל.

תשובה: לכאורה כיון שלא הזכיר מוסף של סוכות צריך לחזור ולהתפלל, וכן פסק החיד"א בברכי יוסף (סי' תצ אות ט), והעתיקו הבי"ה (שם ד"ה מתפלל כדרכו).

אך הנה מצינו להחיד"א בספרו מחזיק ברכה (סי' רסח אות ה) שחזר בו ופסק שאין צריך לחזור ולהתפלל. והטעם שהוכיח להלכה שאם אחד טעה והתפלל שבת במוסף הנוסח של תפלת שחרית יצא ידי חובתו, ורואין שאין מעכב כלל להזכיר קרבן מוסף, ולכן גם באופן זה כיון שהזכיר חג סוכות ביעלה ויבוא, אף שלא הזכיר מוסף של סוכות כלל יצא בדיעבד ע"ש.

אבל להלכה קשה לסמוך על זה, שהרי סתמו הפוסקים בסי' רסח (סעיף ו) שאם אחד התפלל שחרית במקום מוסף לא יצא ידי חובתו וחוזר להתפלל, ונמצא נשאר הדין כמו שכתב בברכי יוסף שאם התפלל מוסף של שבת אף שהזכיר החג ביעלה ויבוא חוזר להתפלל.^ב

א. כן פסק במשנ"ב סי' תרנא (ס"ב).

ב. ובפסקי תשובות (סי' תרסא אות ג) כתב שיש לנקוט כמו שהכריע החיד"א במחזיק ברכה שאין צריך לחזור ולהתפלל ע"ש, אבל לענין צריך לחזור

התפלל מוסף של שלש רגלים ולא הזכיר מוסף של שבת:

שאלה: בשבת חוה"מ סוכות התפלל מוסף של שלש רגלים, אך שכח להזכיר מוסף של שבת, והזכיר שבת רק בחתימת הברכה וחתם מקדש השבת וישראל והזמנים, האם יצא ידי חובתו.

תשובה: דין זה תלוי בשאלה הנזכר שהרי לא הזכיר קרבן מוסף של שבת, והברכי יוסף שם פסק שלא יצא וחוזר להתפלל.

אבל במחזיק ברכה שם חזר בו גם לענין זה שאין חזר להתפלל אף שלא הזכיר פסוקי קרבן מוסף של שבת, כדין התפלל תפלת שחרית במקום שיצא בדיעבד.

אך גם בזה אין יכולין להקל כמו שכבר נתבאר כיון שנקטו הפוסקים שאם התפלל שחרית במקום מוסף לא יצא ידי חובתו, שלא הזכיר קרבן מוסף, ואם כן בזה יש לחזור ולהתפלל כיון שלא הזכיר פסוקי מוסף של שבת.^א

אבל יש להוסיף שאם הזכיר פסוקי קרבן מוסף, רק ששכח לחתום בשניהם, וחתם מקדש השבת בלבד, או מקדש ישראל והזמנים בלבד יצא בדיעבד.^ב

טעות בברכת הפטורה שבת חוה"מ:

שאלה: בשבת חוה"מ סוכות בברכת הפטורה 'על התורה ועל העבודה, מזכירין חג הסוכות, וחזתמין מקדש השבת וישראל והזמנים, מה הדין כשטעו ולא הזכירו חג הסוכות בברכת הפטורה.

תשובה: בשבת חוה"מ פסח אין מזכירין פסח בברכת הפטורה, ורק בשבת חוה"מ סוכות מזכירין סוכות בברכת הפטורה.^א

ולדעת הגר"א גם בסוכות אין מזכירין בברכת הפטורה כדין פסח.^ב

ולענין בדיעבד כששכח להזכיר סוכות בברכת הפטורה יש לעיין האם מעכב בדיעבד, ומסתבר שאין מעכב בדיעבד, וכן מצאתי בביכורי יעקב סי' תרסג (ס"ה).

כהן הקורא פרשת וזאת הברכה האם חייב לעולם כל פעם שמתחילין הקריאה:

שאלה: כהן המשמש כבעל קורא בשמחת תורה בפרשת 'וזאת הברכה' כדי שכולם יוכלו לעלות לתורה, האם בכל פעם שמתחילין מחדש 'וזאת הברכה', צריך הבעל קורא לעלות ראשונה כיון שהוא כהן.

תשובה: אף שבכל קריאה צריך להקדים הכהן כתקנת חז"ל, מכל מקום בענין זה שאינו קריאה של הציבור, אלא קריאה מיוחדת לצורך אלו שרוצים לעלות לתורה בשמחת תורה, והבעל קורא כבר עלה פעם אחת או שיעלה במקום אחר מסתבר שאין צריך

להתפלל.

ג. וגם לענין זה כתב שם בפסקי תשובות שאין צריך לחזור ולהתפלל ע"ש, אבל לענין אין זה נכון.

ד. כמבואר בשו"ע הרב סי' תפז (סעיף ג).

ה. בסי' תצ (סעיף ט) מפורש שאין מזכירין פסח בברכת הפטורה, וכתב שם המג"א (ס"ה) הטעם שסוכות כיון שחלוק כל יום בקרבנותיו חשוב יותר מזכירין בברכת הפטורה.

ו. כמו שכתב בשו"ע הציץ סי' תרסג (ס"ה).

"טוב לצדיק טוב לשכנו, כמו שנאמר אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו", ורצינות נעלה אחזה בכולם שהרגישו כי הדברים נאמרו בעתם.

לפני ברכת המזון התחיל פתאום הצדיק רבי מאטל"ע שלא כדרכו לספר סיפור מדברי חז"ל (מובא ברש"י סנהדרין מד:) על ת"ח שנקבר בבזיון לעומת רשע שנקבר בכבוד. הרבי סיים את סיפורו ובירך ברכת המזון, אף אחד מבין הקהל לא הבין את כוונתו של הרבי בסיפור זה ואינו קשר יש בין הסיפור לבין יום ההילולא של זקנו, אך למחר כבר הבינו כולם את כוונתו העמוקה של הרבי, היה זה כאשר נערכה 'לויה' של אותו מלשין 'לייבקה' מביאליסטוק' בכבוד גדול, ואילו אחד מהצדיקים הנסתרים שנפטר באותו יום בירושלים בשם רבי ברוך פינציק מעיר ווייטצען שבהונגריא, שעליו העיד הגאון רבי ישעיה זילברשטיין הרב דשם שהוא טהור מעבירות כתינוק בן שנה, הוכרח להיות בבזיון...

אין כאן המקום להאריך בסיפורים הללו, אך לאחר כשבעים, כאשר הרבי ישב בסעודת מרעים בסעודת ראש חודש, והסביר את פשר שני הלוויות שהתקיימו באותו יום, הסביר הרבי בין השאר, ש'לייבקה' זכה לכך, עקב כך שפעם נדלק בו נשמתו היהודית, ודאג להקים שוב הסוכה של בית ה'הכנסת אורחים' הירושלמי שנפרקה...

ואז כאשר הרבי הזכיר בדבריו אודות סוכה, הרהיב עוז אחד החסידים בשם ר' הערשל עקשטיין, ושאל את הרבי אודות פשר תעלומת הסוכה של הרבי שנעלמה... הם הושלך בין המסובים, חיוך לבבי נתפשט על פניו של הרבי, והוא לחש כמה מלים באוזניו של האדמו"ר רבי דוד'ל בידרמן שישב לידו, אלא שהדברים לא הגיעו לאזניהם של אחרים. בינתיים הגיש החסיד רבי חיים יהודה פערלמאן 'מים אחרונים', בירכו ברכת המזון, וחידת סוכתו של הרבי נשארה עדיין ללא פתרון.

|||

למרות המלחמה האימה והמחסור הנורא, לא וויתרו יהודי ירושלים בשנה ההיא על נרות חג החנוכה, ועל אף הרעב הצמא והמחלות, הבהבו בכל פתחי הבתים הנרות הללו, ובלבם של יהודי ירושלים הבהב זיק של תקוה שהקב"ה ישלח בודאי את ישועתו במהרה ויעשה נסים כבימים ההם בזמן הזה.

מפעם לפעם התכנסו החסידים בימי החנוכה לסעודת מרעים לכבוד היום, בה הוגשו לחם קיבר ומי בורות לשתיית לחיים. נושא השיחות בהתועודות אלה היה שוב תעלומת סוכתו של הרבי.

לעלות בכל פעם כשמתחילין מחדש פרשת וזאת הברכה.

המפתח תוך פנים החדר.⁽¹⁾

ונוגע נמי באופן שחצר החדר הוא כרמלית, והחדר רשות היחיד, ורוצה לתחוב המפתח לתוך חור המנעל של הדלת כדי לפתחו, שיש ליהדר לעשות כן כדי שלא יכניס מכרמלית לרשות היחיד.

**הזמן להעביר פרשת וזאת הברכה
שמו"ת לכתחל' ובדיעבד:**

שאלה: רציתי לדעת מתי זמן המובחר להעביר פרשת וזאת הברכה, וכן עד אימתי אפשר להעביר הפרשה.

תשובה: בדברי הארז"ל מפורש שיש להעביר הפרשה ביום הושענא רבה ^(נ), אבל נהגו לקרות בליל הושענא רבה ^(ו), ואולי הטעם מפני טרדת יום הושענא רבה בתפילות והקפות, ולכן הקדימו אותו לליל הושענא רבה כיון שבלא"ה ניעורין בלילה.

וגם בני חו"ל שאין קורין וזאת הברכה עד יום התשיעי, אעפ"כ לכתחלי צריכין להעביר הפרשה ביום הושענא רבה ולא בשמיני עצרת.⁹

וכל זה לכתחל' אבל בדיעבד אם לא קרא הפרשה בהושענא רבה אפשר להשלימו גם בשמחת תורה.

והקורא הפרשה בשמחת תורה לכתחיל, יש להזכור להעביי הפרשה קודם שמתחילין לקרות פ' בראשית, אבל בדיעבד אפשר להשלים הפרשה עד סוף היום, ואף שכבר התחילו קריאת פ' בראשית, ובדרך כלל אם כבר התחילו פרשה שלאחריה כבר עבר עיקר זמנה, מכל מקום עיקר קריאת פרשת בראשית מתחילין בשבת בראשית, ואין מתחילין לקרותו בשמחת תורה רק כדי להסמיך תחלת התורה לסוף התורה.^(א)

ויש לציינ שיש ליהור ביותר לקרות פרשה חזאת
הברכה שמוית אף על טרדת החג, שהרי יש ענין
לגמור כל התורה כולה שמוית והכל הולך אחר
הגמור, וא"כ אחר שכבר היה נזהר כל השנה לקרות
הפרשה שמוית איך ישמיט סיום התורה ולא יגמור
סופו, ונמצא שלא הגיע לשלימות התורה, והא למה
זה דומה לאחד שטרח ויגע ללמוד מסכתא, ודף
אחרון השמיט ולא סיימו.

השמיט איז פארשטאנען אין משלימין אונז:

שאלה: עוד רציתי לברר אם אחד השמיט פרשה אחת מחמשה חומשי תורה או כמה פסוקים מאיזה פרשה ומשלימו בשמחת תורה, האם צריך לקרות ממקום שהשמיט עד סוף התורה, או שמשלים הפסוקים שחיסר בלבד.

השובה: אף שלכתח' יש לקרות הפרשיות כסדר שכתובים: בתורה, אבל בדיעבד אין הסדר מעכב ואין מוקדם ומאוחר בתורה, ולכן אם נזכר שהשמיט פרשה או כמה פסוקים מאיזה פרשה צריך לזוהר להשלים הפרשה או הפסוקים בשמחת תורה^(ב).

לישן בסוכה בשמחת תורה:

שאלה: יש אצלנו אורחים מחוץ לעיר לשמחת

ז. וכ"כ גאב"ד ציריך בשו"ת שאילת שאול (ח"א סי' סב).

ח. כן כתב מהר"ח ויטאל בספרו שער המצות (פ' ואתחנן) ח"ל, בערב שמחת תורה (הושענא רבה) אע"פ שאינו יום ערב שבת, חז"ל פירשו וזאת הברכה שנים מקרא ואחד עב"ל, ומשמע מלשונו שקורין הפרשה ביום הושענא רבה.

ט. וְכִי הָמָּא (א"ס ירמיה סקין) שנהגין לקרות בליל הושענא רבה. ויש לציין בדמשנים סי' תרס"ט (סקין) כתב וז"ל, כתבו הפוסקים שבביל שמחת תורה יקרא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום שנתה הוא ומנה עכ"ל, ופלא שהמשנים בעצמו בסי' רפ"ה העתיק דברי האריו"ל להעביר הפרשה בהושענא רבה.

י. כ"כ החיד"א בספרו ברכי יוסף (סי' רפ"ה סק"ד).

יא. וכן משמע בקצות השלחן (סי' ע"ב סק"ט).

יב. כ"כ בקצות השלחן (סי' ע"ב סק"ה).

נסיעה בשבת להעדיף רכב שנוסע בכח אלקטרי ולא הנוסע על ידי דלק:

שאלה: מי שצריך לנסוע בשבת ויו"ט לצורך מיקוח נפש, האם יש להעדיף לנסוע ברכב שנוסע בבה אלקטרי, מלנסוע ברכב הנוסע על ידי דלק.

תשובה: ברור שאם יש אפשרות בלי דיחוי לסטוע ברכב שנוסע על ידי אלקטרי עדיף לעשות כן, כיון שנסיעה על ידי כח אלקטרי אינו רק איסור דרבנן בלבד לדעת רוב הפוסקים שאין נדלק אש.

ויש לעיין כשיש שני אפשרויות, א. לנסוע ברכב רגיל על ידי נכרי. ב. לנסוע ברכב אלקטרי על ידי ישראל מה יש להעדיף.

ומסתבר שיש להעדיף לנסוע על ידי נכרי מלנסוע על ידי ישראל ברכב אלקטרי, ואף ששניהם יש בו משום שבות, מכל מקום אמירה לנכרי הוא בגדר שבות שאין בו מעשה, שאין ישראל עושה מעשה בידים רק אומר לנכרי והנכרי עושה וקיל יותר.

לתחוב מפתח בדלת כשאסור להכניס לתוך פנים החדר:

שאלה: היותי במלון של נכרים ולא נעשה עירובי חצירות בתוך המלון, ונמצא שאסור להכניס ולהוציא שום חפץ מפרוזדור המלון לתוך חדר הפרטי של המלון, והנה המפתח של החדר היה טמון ליד חדר המלון, ונתעורר השאלה האם מותר ליקח המפתח, ולפתוח הדלת ולחזור ולהוציא קודם שפותחין הדלת ולחזור ולהצניעו ליד הדלת, שהרי לכאורה אין מכניסין המפתח לתוך פנים החדר.

תשובה: יש בזה ספק גדול שעל פי הדין חורי רשות היחיד, דינו כרשות היחיד.

ונמצא חור המנעול מצד פנים החדר דינו כחור החדר, ואם כן בשעה שתוחב המפתח בדלת מצד חוץ נתחב ראש המפתח קצת לתוך חור המנעול מצד פנים החדר, ונמצא שהכניס מתוך פרודור המלון לתוך פנים החדר.

אבל בשעת הדחק יש להקל באופן שבשעה שתוחב המפתח לתוך חור הדלת נזהר להחזיקו בידו כל הזמן, ואינו עוזב המפתח לרגע אחד עד שחוזר ומוציא המפתח מחור המנעול, שכיון שנמצא כל הזמן המפתח בידו יש להקל שלא חשיב כהכניס

[illegible]

ביום ו' כטבת, יומא דהילולא של הגאון הקדוש רבי יחזקאל משינאווא זי"ע, בנו של בעל ה'דברי חיים' מצאנז זי"ע, ערך רבי שלמה ראטה מראשי כולל שומרי החומות סעודה צנועה בביתו, בקושי רב עלה בידו לקבץ על יד כמה פרוסות לחם וקצת משקה לעילוי נשמת הצדיק, ומספר חסידים ואנשי מעשה ישבו ושחו בדברי חסידות וסיפרו על אותו גאון וקדוש, והנה דוקא בסעודה קטנה זו נפתרה חידת סוכתו של הרבי שאבדה, ונתגלתה התעלומה!.

הצדיק המקובל הגה"ק רבי יום טוב ידיד הלוי, שנולד בארם צובא שבסוריא, הגיע לארץ בשנת תר"ן, ודירתו נקבעה ליד הדירה שבה השתכן לאחר מכן רבי מאטל'ע, ואבהה נאמנה היתה בין שניהם.

נוהג היה רבי יו"ט ידיד זצ"ל בכל שנה במשך כלי מי חג הסוכות לברך דוקא על אתרוגו של רבי מאטלע ודוקא בתוך סוכתו, ומספרים כי כאשר היה רבי יו"ט ידיד אומר את סדר האושפיזין בהיכנסו להסוכה, רעדו דפנות הסוכה מהתלהבותו הלוהטת.

ידידות והערכה זו של בין המוקבל להרבי, באה לידי ביטוי בהזדמנויות שונות:

בירושלים התגורר בימים ההם יהודי אחד בשם ר' דניאל פרחי, אשר גם הוא עלה מארם צובא והשתקע בעיר הקודש ירושלים, יהודי זה פרש בצעירותו מן הדרך הישרה והרשיע בכל דרכיו, אך כיון שעברו רוב שנותיו, הרהר בתשובה והתמיד בה. הוא עזב את עיר מולדתו ארם צובא ועלה ובא לירושלים בהחלטה נחושה לשנות את אורחות חייו ולחיות כיהודי חרדי לכל דבר. בהגיעו לירושלים נזכר ברבי יו"ט ידי הלוי שהכירاه עוד מעירו חלאב, נכנס דניאל לביתו וביקש הימנו למצא אותו דרכי התשובה ולתת תיוקן לנפשו כדי לכפר על עוונותיו בעבר.

שמע רבי יו"ט ידיד את בקשתו, ואמר לו: אני יכול ללמד אותך דרכי החיים לפי הכתוב בתורה ובשולחן ערוך, ואם תקיים את כל מה שאלמדך בכל לבבך, או אז באפשרותך עוד לעלות מעלה מעלה עד שראשך יגיע לשמים, וכבר אמרו חז"ל שבעל תשובה אמיתי דרגתו גבוהה מזו של צדיק, אך תיקון לעבירות העבר שבידך, עליך לבקש משכני הצדיק רבי מאטל'ע, שרוח הקודש מתנוצצת בו, ורק איש כזה מסוגל לומר מה הוא התיקון על העבר.

ולא נתן רבי יי"ט ידיד לאיש זה אפילו שעה קלה, הוא נטלו מיד בידו, הביאו לפני רבי מאטל'ע, הצנינו בפניו, ואמר: איש זה מבקש לתקן את אשר פגם בשנות חייו ומבקש תיקון לנשמתו! הרים רבי מאטל'ע את גבות עיניו ונתן מבטו בדניאל שעמד לפניו נכנע, שבור ורוצץ. הצדיק הסתכל בו והסתכל בו, ולאחר מכן אמר:

"התיקון על שפגמת במעשה הוא לצום כל ערב ראש חודש, על פגמך בדיבור עליך להיות ער כל ליל ששי וללמוד כל הלילה, ואם אין באפשרותך להיות ער כל הלילה עליך לומר כל ספר תהלים בכל שבת, ואשר לפגם שפגמת במחשבתך עליך לתת צדקה לעני בן טובים הלומד תורה יומם ולילה ופורש מכל תענוגי העולם, רק לעני כזה תתן צדקה, והיה כי תעשה כן יתוקנו פגמך."

אך בעודו על המפתן פנה דניאל אל הרבי ושאל: אולי יואיל הרבי גם להודיעני מי הוא האיש בירושלים שהוא עני הוגה בתורה ופורש מכל תענוגי העולם?

"שאלה גדולה שאלת בני", נענה לו רבי מאטל'ע, "אך זאת לא אוכל להגיד לך, עליך לשוב אל רבי יו"ט ידיד והוא בודאי יוכל להצביע לך על מישוהו".

מה שהשיב לו רבי יו"ט ידיד לא היה ידוע, אך אנשים שהכירו את דניאל פרחי הבעל-תשובה סיפרו, כי כל

11

לאחר שהיטיבו את לבם, קם רבי יו"ט ושח בגדולתו של הצדיק משינאווא, שביקר פעמיים בארץ הקודש והתיידד עם כל הצדיקים הנסתרים של ירושלים, אשר עד היום מזכירים הם את שמו בהתפעלות. בסיום דבריו חזר על מה ששמע מאחד מחכמי הספרדים שעוד שמע מהרה"ק משינאווא בעצמו, "כי כל המצוות שבתורה מתייחסות כל אחת מהן לאבר מסוים של גוף האדם, מלבד מצות סוכה שהיא 'מקיפה' את כל האברים, ומשום כך צריכים מאד להיזהר בקדושתה".

שוב המשיך לספר, שבתיק הטלית ותפילין של האדמו"ר משינאווא נמצאו תמיד כמה ספרי חסידות, וביניהם ספרו של המגיד מטשערנאביל, זקינו של הרבי, ה"ה ספה"ק 'ליקוטי תורה'.

וכן בספר משמרת שלום קדונויב (ס' מ"ו) כתב שכמה תלמידי המגיד ממעזריטש ז"ע לא אכלו בסוכה בשמיני עצרת, ורק ביום לאחר התפלה עשו קידוש בסוכה ואכלו כזית מזונות, אבל סעודת היום לא אכלו בסוכה.

ויש להוסיף לזה שאף אלו שאובלין בחו"ל בסוכות בשמיני עצרת כמו שנפסק בשו"ע, מכל מקום יש לומר שבא"י אין להם לאכול בסוכה שאין לשנות מנהג המקום בפרהסיא כמו שכתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' נ"ד) ע"ש.

טעה ואמר בשמחת תורה חג הסוכות:

שאלה: כבר היו לי כמה פעמים שטעיתי בשמחת תורה ואמרתי מתוך הרגל הלשון חג הסוכות הזה ולא שמיני עצרת, ורציתי לדעת מה הדין בכה"ג.

תשובה: יש בזה פלוגתא גדולה בדברי אחרונים^{טו}, וספק ברכות להקל, ואפשר מספק לכיון לצאת מהש"ץ בחזרת הש"ץ.

טו. בשו"ת בית יהודה (א"ח סי' ד') פסק שיצא, והעתיקו ר' עקיבא איגר בהגהותיו ריש סי' תפ"ז, וכן פסק החיי אדם (כלל כח אות טו), והערוך השלחן (סי' תרס"ח סעיף א'), אמנם החיד"א בברכי יוסף (שם סק"ב) פסק שלא יצא.

תורה ואין להם מקום לישיב בתוך הבית ואני רוצה שילכו לישיב בתוך הסוכה, מה בדיוק צריך לעשות כדי להתיר להם לישיב בסוכה בשמחת תורה בלי שום חשש איסור.

תשובה: אסור לישן בסוכה בשמחת תורה מפני שנראה כמוסיף על מצות סוכה.

ובשו"ע סי' תרס"ו (סעיף א') מפורש שאם אחד רוצה לישן בסוכה צריך להוריד מן הסכך מקום של ד' על ד' טפחים, כדי שיהא היכר שאין יושב שם לשם מצות סוכה.

ואם קשה להוריד מהסך בפרט כהיום שמסכבין במחצלאות שקשה להוריד ד' על ד' טפחים יש פתרון אחר, והיינו אם יש לו גג על הסוכה [שלאק] יכול להוריד הגג על הסכך.

ואם אין לו גג על הסכך יכול לקחת מפת ניילון או סדין אחר ולהניח תחת הסכך למעלה ממטתו.^(א)

ואם קשה לו לעשות כן יש עצה אחרת המבואר בשו"ע שם, שיקח קדירות או כלי אכילה לאחר שאכלו ממנו ולהכניסו לסוכה, וכיון שבסוכות אסור להכניסו לסוכה משום בזיון הסוכה, יש בזה היכר שאין יושב לשם מצוה.

וכל זה באורחים בני אי, אבל אורחים בני חו"ל מותרים לישן בסוכה בשמיני עצרת כיון שאצלם נמשך קדושת סוכה עד אחר שמיני עצרת משום ספיאק דיומא, ואדרבא יש פוסקים שסוברים שחיבין לישן בסוכה בשמיני עצרת כמבואר במשנ"ב סי' תרס"ח (סק"ו) ע"ש.

המתחיל לישן בסוכה ונמשך השינה עד שמיני עצרת:

שאלה: בדרך כלל אני רוצה לילך לישן לפני הקפות ולפעמים עדיין לפני זמן ר"ת של הושענא רבה ונמצא שאיני צריך לילך לישן בסוכה, והשאלה אם מותר להמשיך לישן בסוכה גם לאחר ר"ת של הושענא רבה שהרי אסור לישן בסוכה בשמיני עצרת, או דילמא כיון שהתחלתי לישן קודם ר"ת מותר להמשיך לישן שם גם אחר כך.

תשובה: לא מצאתי דבר זה מפורש בפוסקים, אבל בודאי נראה להקל בזה שאין צריך לקום אחר ר"ת כיון שהנני עצמו לישן בעוד שהיה עליו חיוב לישן בסוכה יכול להמשיך לישן שם גם אחרי כן.

וכעין מה שמצינו בסי' תרל"ט (סעיף ד') שאם התחיל לירד גשם בסוכות ונכנס לבית כדי לישן שם, אף שפסק הגשם אין צריך לחזור לסוכה עד הבוקר, אף שיש חיוב לישן בסוכה, וכל שכן בזה.

**אורחים מחו"ל אם צריכין לאכול בסוכה
בשמיני עצרת:**

שאלה: מתארח אצלי אורחים מחו"ל ורציתי לדעת אם צריכים לאכול בליל שמחת תורה בסוכה משום ספיקא דיומא.

תשובה: בשו"ע סי' תרס"ח (סעיף א') נפסק להלכה שבני חו"ל צריכין לאכול בסוכה בשמיני עצרת משום ספיקא דיומא.

אבל למעשה בהרבה קהילות החסידיים בחו"ל לא נהגו לאכול בסוכה שכן נהג רבינו הבעש"ט הקדוש זי"ע.^(ד)

יג. ובביכורי יעקב (שם סק"ה) הסתפק אם מועיל סדין ד' על ד' טפחים, אבל מסתבר שאם מניח הסדין תחת כל הסכך או עכ"פ למעלה ממטתו יש להקל.

יד. כן הובא בספר בעש"ט חג הסוכות (אות ב').

שאלות ניתן לשאול בכל מכמני ההלכה במערכת 'קול התורה':
מס' 02-3-722-700 ואח"כ *

כמו"כ ניתן להתקשר להעורך הגאון המו"צ שליט"א: 05331-21-571

בס"ד

התחלת זמן

החורף

א פרישע זמן,
א גוטע התחלה,

התחלת זמן

#

שרייט זיך
צום שריס'ן
'חברותא
וריד'

זיך איינקופן
א שטענדיקע
חברותא צום
ווינטער זאן

שטאנענדיק איר וועט
שטאנענדיק איר אלעס
שטאנענדיק איר / חבורה
איר קלייט

יוני-ס' נח
דאס איז
פראגמאטאריש

חברותא

המחזיק
הקולע

זמן
חורף
2024

א פרישע זמן מיט א התחדשות

ברכת
חרוג
שכ-וה
בדוקרה
רצויה
למורי דר
דוקרים
המסורים
לאנו
להדריכנו
במסירות
בל יתאל
המקור
מאור
האברכים
הנעזרים
ממכם
בתמידות

סדר: 'השתלשלות התורה' תולדות אמוראי ארץ ישראל (ח"ב)

הנכסים הרבים שנמכרו למען מטרה אחת ויחידה. הגלימא שנשכחה בשוק. הישיבות שנחרבו באכזריות וקול התורה שממשיך להישמע.

בשמיני-עצרת, אחר ימי הטהרה והתשובה, השמחה והחדוה, מגיעים אנו לשיא הדיקויות והקירוב 'יחודא שלים' של ישראל ואביהם שבשמים, הפצים אנו להביע את השמחה הפורצת כל גבולות, לרקוד ולשמוח עם בורא עולם, ובמה אנו אוהזים? בספר התורה! כי שם הוא יתברך נמצא! על ידי התורה הק' אנו אוהזים בו בכיכול!

וממנו ניקח צידה לדרך לכל השנה, כי אכן הדרך המעולה ביותר להתקרב להתדבק עם קודשא בריך הוא - הוא על ידי התורה הק'!

ועתה נצא לטיול קצר על פני הדורות של האמוראים הקדושים - מוסרי התורה שבע"פ לדורות עולם, אחר שעסקנו בחודש סיון העלי"ט בתולדות אמוראי בבל והדור הראשון בא"י - נמשיך מהדור השני ואילך, כשכמובן ואין צורך לומר שאין כאן כוונה לתת תואר ודמות לראשונים כמלאכים, אלא רק להביא את מה שאמרו עליהם חז"ל בגמ' כדי ללמוד מדרכיהם, ולראות כעין 'בעל השמועה עומד כנגדו', ולגשת אכן אל הלימוד מתוך אימה יראה רתת ח"י, דביקות וחיובר עם רבותינו שמפיהם אנו חיים.

הדור השני:

ר' יוחנן - 'אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה':

על גדול עמלו ומסירותו לתורה הק' סיפרו במדרש (שמו"ר מז, שה"ש רבא ח): "ר' יוחנן היה מטויל פעם אחת ועולה מטבריה לציפורי, ונלווה אליו ר' חייא בר אבא, הגיעו לשרה אחת, א"ל ר' יוחנן: "שרה זו שלי היתה ומכרתי אותה כדי ללמוד תורה". הגיעו לכרם אחת, א"ל ר' יוחנן: "כרם זו שלי היתה ומכרתי אותה כדי ללמוד תורה". הגיעו לשרה של זיתים, א"ל גם כן.

באותה שעה בכה רבי חייא בר אבא, א"ל ר' יוחנן: "למה אתה בוכה?" אמר לו: "לא הנחת לעת זקנותך כלום", אמר לו: "חייא בני, וכי קלה היא בעיניך שמכרתי דבר שנברא בששה ימים וקניתי דבר שניתן לארבעים יום, עולם כולו ומלואו נברא בו ימים אבל התורה ניתנה לארבעים יום".

וכאשר נפטר רבי יוחנן היה דורו קורא עליו: "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה - בוז יבוז לו" (עכ"ז המדרש).

ר' יוחנן יסד את ישיבתו הגדולה בעיר טבריה, והיא היתה בזמנה מרכז התורה הגדול בארץ ישראל, שם עמלו בתורה גדולי האמוראים ושתו ממימיו, ואף מבבל הרחוקה הגיעו ללמוד שם.

ר' יוחנן עוד זכה ללמוד בצעירותו אצל רבינו הקדוש ר' יהודה הנשיא, כמו שאמר בענותנותו בחולין (קל: מתרגם) "זכרנו כאשר הייתי יושב י"ז שורות לפני רבי [יושבים היו לפני רבי לפי חשיבותם] והיו זיקוקין של אש [דברי התורה הק'] יוצאים מפיו של רבי לפניו של רב, ולא הייתי מבין מה הם אומרים..."

בהמשך למד אצל גדולי תלמידי רבינו הקדוש -

הדור הראשון של אמוראי א"י, הלא הם: ר' חנינא [בר חמא] שמילא את מקום רבינו הקדוש בישיבת ציפורי, ר' הושעיא שהנהיג גם הוא ישיבה בציפורי, ור' ינאי שהנהיג את ישיבתו בעיר עכברא שבגליל.

ר' יוחנן הוא זה שחיבר את 'התלמוד הירושלמי', כמו שכתב הרמב"ם בהקדמתו ליד החזקת, והכוונה שחיבר את היסוד והבנין העיקרי שלו, אכן עדיין נוספו בתלמוד הירושלמי הוספות מתלמידיו ותלמידי תלמידיו שלמדו בישיבתו ובדרכו.

הוא היה אומר: "כל המשמר שבת כהלכתה - אפילו עובר ע"ז כדור אנוש מוחלין לו" (שבת קיח).

במעלת התלמודי-חכמים והתומכים בהם אמר: "כל המטיל מלאי לכיס של תלמידו חכמים - זוכה ויושב בישיבה של מעלה" (פסחים נג).

"כל הנביאים כולן לא נתבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו, אבל תלמידו חכמים עצמן - עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה למחבה לו" (ברכות לה).

ריש לקיש - 'עוקר הרים וטוחנן זה בזה':

תלמיד-חבר לר' יוחנן, וקרוב אליו ביותר היה ר' שמעון בן לקיש, המכונה בבבלי בקיצור 'ריש לקיש'.

תקופה מסוימת בצעירותו נתרחק מן התורה, והתחבר לחברות ליסטים, ר' יוחנן פגש אותו, קירבו אצלו והחזירו תחת כנפי השכינה בתשובה שלימה, ריש לקיש אף נשא את אחותו של ר' יוחנן לאשה. ר' יוחנן לימדו תורה, והיה ליד ימינו בהנהגת הישיבה.

בפטירתו של ריש לקיש לא יכול היה ר' יוחנן להתנחם, אף כששלחו להעמיד אמורא אחר במקום ריש לקיש באמרו: האם אתה דומה לריש לקיש? ריש לקיש על כל חידוש שלי היה מקשה כ"ד קשיות (ו) והייתי משיב לו כ"ד תירוצים, וכך היתה הסוגיא מתרווחת! (כמסופר כל המעשה באריכות בגמרא בי"מ פד. ואמרו בפרקי דרבי אליעזר פ' מג: 'בוא וראה כח התשובה מר' שמעון בן לקיש', עיי"ש באריכות סדר תשובתו ואין שנתקבלה ברצון לפני השי"ת).

ריש לקיש מרוב אהבתו לתורה היה שוקע לפעמים בסוגיא עמוקה בהרהוריו עד שהיה יוצא חוץ לתחום שבת בלא ששם לב, וקראו עליו הפסוק 'באהבתה תשגה תמיד' (ירושלמי ברכות ה,א).

האמורא עולה אמר על ריש לקיש 'הרואה את ר"ל בבית המדרש - כאילו עוקר הרים וטוחנן זה בזה' (סנהדרין כד), מחמת שדרך לימודו היה בחריפות ובתקיפות, ואכן ריש לקיש נקרא אחד מתקיפי ארעא דישראל (חולין קכב).

הוא היה אומר: "כל העוסק בתורה - יסורין בדילין הימנו" (ברכות ה).

ר' אלעזר - 'באהבתה תשגה תמיד':

האמורא ר' אלעזר בן פרד נולד בבבל, ולמד לפני רב ושמואל, ובהמשך עלה לארץ ישראל, ועוד זכה ללמוד תורה אצל גדולי תלמידי רבינו הקדוש, אמנם רבו המובחק היה ר' יוחנן.

הוא היה גדול תלמידי ר' יוחנן [חוץ מריש לקיש],

לבסוף גילה רבי יו"ט ידיד ליושבים, כי זה תקופה ארוכה שהרעב מציק ללומדי ישיבת 'בית א-ל', וכי מחר הוא יוצא מארץ הקודש לעיר מולדתו ארם צובא כדי לבקש מתלמידיו לתמוך בישיבה, ולהציל את תלמידיה. נטלתי רשות על כך מהרבי, הצדיק רבי מאטלע ז"ל, שאמר לי בשעה שנפרדתי מעמו: "שנתיים סבלת רעב, אני מברך אותך שבע שנות שובע", (הדבר היה אחר כך לפלא, כי לאחר שרבי יו"ט חזר לעירו, ונכנע להפצרות בני קהילת חלאב שהתחננו בפניו שישאר עמם, הוא אכן נשאר שם למשך שבע שנים (!), ונפטר שם לבית עולמו).

III

כיון שהזכיר רבי יו"ט ידיד את ענין מצות סוכה, וגם דיבר על רבם רבי מאטלע, נזכרו שוב החסידים בסוכת רבם, ושקעו בשיחה אודותיה...

בינתיים נסתיימה הסעודה. רבי חיים יהודה פערלמאן הכניס יין לברכת המזון, ורבי יו"ט ידיד נתכבד לזמן, שהרי מחר הוא עוזב את ארץ הקודש.

לאחר שגמרו לברך, קם פתאום החסיד הישיש רבי ישראל מאיר גוטליב, והכריז כי הוא רוצה לומר כמה מלים:

"רבותי!" - פתח רבי ישראל מאיר את דבריו - "סעודה זו היא בעצם גם 'סעודת הודאה' עבורי, ואילו לא שפל מצבנו כיום, היה ראוי שאערוך סעודה מיוחדת עבורכם,

ומעשה שהיה כך היה:

"לפני כמה חדשים, חלה נכדי יקירי שלמה נ"י במחלה מסוכנת. הרופאים כבר אמרו נואש לחייו, אך ברוך השם על חסדו הגדולים שעשה עמנו, שהנער החלים לחלוטין, ובוה מוצא אני חובה לעצמי לספר לכם האיד היו פני הדברים, ועד היכן מגיעה גדלות נפשו של רבינו שליט"א.

בין היושבים הושלך הס, ורבי ישראל מאיר התחיל בסיפור:

"הרופאים קבעו, כי כדי להציל את חייו של הנער יש לעשות לו כמה פעמים ביום אמבטיות חמות, אבל מנין לנו טיפה אחת של נפט או כפס עץ כלשהו בימים טרופים אלה. בצר לי פניתי אל רבינו וסיפרתי לו את הדברים לאישורם.

"רבינו מיהר להוליכני אל המקום בו היתה מונחת קרשי סוכתו הנפלאה, ואמר לי: 'מהר נא ישראל מאיר, וקח את כל קרשי הסוכה שלי, והסך בהם מים חמים יום יום, כדי להציל את נכדך ממוות'."

הודיעה
נחוצה
לכל מורי דרך בארץ

ע"ס הצעת ביק רבינו שלישיא
- מודיעים אנו בזה -
לכל מורי דרך שלישיא
שתקיים במרה מפמד נשנב וסרוסם
"בית נאמן בישראל"
ע"י הרבנים הנאונים קדוילתנו שלישיא
וכן יושמו גדולי המדריכים בארץ
לחנך ולתחנך במנהג ובתורה
לקחת זכרים אף להוריד את האבן באופן מלא
וסרוסם ע"י המפילת לנו פרומתנו חק - ובתורה
הנבנית כבוד לחיות לו למר ולתוסב כבוד הנפוש
בכל תחום חיי.

המפמד המפילת חקרים ארץ כבוד פאר חקרי
ביום ר"ח חשון יום רבינו נח
מפמד מורי דרך שלישיא
- בחדשות מורי דרך שלישיא -
מפמד מורי דרך שלישיא
וכן יושמו גדולי המדריכים בארץ

מורי דרך שלישיא מורי דרך שלישיא מורי דרך שלישיא

ור' יוחנן החשיבו ביותר, פעם אחת אמר: **"ראיתי את בן פדת יושב ודורש כמשה מפי הגבורה"** (יבמות עב:). ר' יוחנן אף רצה ללמוד סוד **"מעשה מרכבה"**, אך ר' אלעזר ברוב ענוותנותו השיב שאינו זקן מספיק עדיין (תגינה ג:).

בסוף ימיו של ר' יוחנן, כאשר נבצר ממנו לבוא בישיבה - מילא ר' אלעזר את מקומו, וכל גדולי המתיבתא ישבו לפניו, והמשיך לשבת על כס ראשות הישיבה בטבריה אחר פטירת ר' יוחנן, אמנם רק לזמן קצר, כי באותה שנה נפטר גם הוא (אגרת רש"ג).

על גודל עמלו ושקיעתו בתורה אמרו (ערוך נד:): **"אילת אהבים ויעלת חן... באהבתה תשגה תמיד"** - כגון ר' אלעזר בן פדת. אמרו עליו על ר' אלעזר, שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי, וסדינו מוטל בשוק העליון של ציפורי. נשחיה שקוע בתלמודו, ושכח את טליתו בשוק העליון.

הוא היה אומר: **"תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך"** (מאמר זה מובא בסוף ארבע מסכתות ב"ש, ברכות, גיזר, יבמות, ביריות - ראשי תיבות 'בניך').

הדור השלישי:

ר' אמי ור' אסי - כהני חשיבי דבארעא דישראל:

ר' אמי ור' אסי הכהנים, חברים אהובים היו, שניהם נולדו בבבל, ולמדו אצל רב, בהמשך עלו לארץ ישראל, ועוד זכו ללמוד אצל זקני הדור תלמידי רבינו הקדוש. אחר כך המשיכו ללמוד אצל ר' יוחנן בישיבתו הגדולה, שסמך אותם להוראה, בשעה שסמכו אותם שוררו להם: **"כל מן דין וכל מן דין סמוכו לנא"** - לאלו ושכמותם ראוי לסמוך (כתובות פ:).

אחר פטירת ר' יוחנן, ור' אלעזר זמן קצר לאחר מכן - עמד ר' אמי בראשות הישיבה הגדולה בטבריה, ולצידו ר' אסי חברו, שניהם נקראו **"כהני חשיבי דבארעא דישראל"** (מגילה כב:). וכן **"דייני דארץ ישראל"** (סנהדרין יז:). הגמרא נוקטת את בית דינם כדוגמא לבית דין החשוב של הדור (גיטין לה:).

ר' אבהו - רבא דעמיה, מדברנא דאומתיה, בוצינא דנהורא:

עוד אחד מגדולי תלמידי ר' יוחנן היה ר' אבהו. והוא פתח ישיבה אחר פטירת ר' יוחנן בעיר קיסרי. והרביץ שם תורה לתלמידים רבים. ר' אבהו היה חכם ועשיר מופלג, והיה גם קרוב

למלכות - מלכות רומי ששלטה אז בארץ ישראל, כשהיה מגיע לבית הקיסר לדון עמם בצרכי ציבור היו בני בית הקיסר יוצאים לקראתו ומשוררים: **"רבא דעמיה, מדברנא דאומתיה, בוצינא דנהורא, בריך מתייך לשלם"** (סנהדרין יד:). על יפיו הפנימי שבקע וקרן מפניו הפליגו בגמרא (בי"מ פד:), **"שופריה דר' אבהו מעין שופריה דיעקב אבינו"**.

רבות היה מתווכח עם כת ה'מינים' שפשטה בימיו בארץ ישראל, ונצחם תמיד בבקיותו הגדולה. המינים נטרו לו איבה וחפצו לנקום בו, כאשר נזקק ר' אבהו להתרפא מאחד מהם - משח לו סם מסויים שכמעט איבד את רגלו על ידי זה, אם לא שר' אמי ור' אסי מיחרו להסיר את הסם מעל רגלו. (ע"ז כח:).

אחת מהתקנות הגדולות שהיקן ר' אבהו בקיסרי היא התקנה הידועה הנוהגת עד היום, **לתקוע בראש השנה תקיעה - שברים - תרועה - תקיעה** (ר"ה לד:).

אחר פטירת ר' אמי רצו למנותו לראשות הישיבה, אבל ר' אבהו ראה את ר' אבא דמן עכו שהוא מגלגל חובות, על כן סירב לקבל על עצמו את המינוי, כדי שיקבלו את ר' אבא דמן עכו, וכך ירווח לו בממון, שכן היושב בראש מעשירים אותו, כדי שיהיה חשוב וישמעו לדבריו (סוטה מ:).

הוא היה אומר: **"אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שמשים עצמו כמי שאינו"** (חולין פט:).

הדור הרביעי:

ר' ירמיה - אמרי במערבא:

ר' ירמיה נולד בבבל, ועלה לארץ ישראל עוד בהיותו צעיר, עוד זכה ללמוד אצל ר' יוחנן, והמשיך ללמוד אצל ר' אמי, רבו המובהק היה ר' זירא, שהיה תלמידם של רב יהודה ורב הונא בבבל, ועלה לארץ ישראל ללמוד בישיבתו של ר' יוחנן.

ר' ירמיה היה מגדולי הדור המובהקים, עד שאמרו בגמרא (סנהדרין יז:): **שכל פעם שאמרו 'אמרי במערבא' הכוונה אליו**.

חקירות רבות ואיבעיות בש"ס הם מר' ירמיה, שכך היתה דרכו בקודש לברר את האמת בסוגיא על ידי הרבה שאלות והיכוי תמצ' (נדבר פלא מצינו בו, שכמעט כל איבעיותיו בש"ס לא נפשטו (תולדות תנ"א)). עד שפעם אחת אף הוציאוהו מבית המדרש בשביל כך, כמו שלמדנו בפ' לא יחפור (כג:). לאחר זמן החזירוהו לבית המדרש מתוך מעשה שהיה, כמובא בסוף המסכתא (קס"ה): **שבני ביהמ"ד הסתפקו במקרה מסוים, והוכרחו לשלוח את הספק לר' ירמיה לפשטו, ר' ירמיה השיב: 'אני איני כדאי ששלחתם אלי, אלא כך דעת תלמידכם נוטה...', 'ובאותה שעה החזירוהו לבית המדרש'.**

בגדול ענוותנותו מצינו שאמר לאמורא מסויים שבא אליו לשאול: **"הרי אריות לפניך, ואתה שואל לשועלים?"** (ירושלמי שביעית ט, ד:).

הוא היה אומר: **"כל המקטין עצמו על דברי תורה בעולם הזה - נעשה גדול לעולם הבא, וכל המשים עצמו כעבד על דברי תורה בעולם הזה - נעשה חפשי לעולם הבא"** (בי"מ פה:).

ר' יונה ור' יוסי - פניהם של אלו אני רואה במלחמותי ומנצח:

שני חבריו של ר' ירמיה היו ר' יונה ור' יוסי, המוזכרים הרבה בתלמוד הירושלמי.

פעם נקרתה בפניהם ההודמנות לבקר בביתו של המושל הרומי באנטוכיה, משראה אותם קם לפניהם מלוא קומתו, תמחו משרתיו: **"מפני יהודים אלה אתה קם?"**, אמר להם: **"פניהם של אלו אני רואה במלחמותי ומנצח!"** (ירושלמי ברכות ה, א:).

אולם לא ארכו ימי השלוה, דת הנצרות המעוותת התגברה אז, והמלכות הכריזה עליה כדת הרשמית

במדינה, והללו חפצו בכל כוחם למשוך אליה את היהודים באכזריות ובכפייה, כמובן שכל זה לא הועיל להם, והיהודים נשארו נאמנים לה' ולתורתו, ורבים מהם מסרו נפשם על קדושת ה'.

בדורם היה הנשיא בא"י **"הלל הנשיא"** שהיה מצאצאי הלל הזקן, בראותו איך מתגברות הרדיפות, וקשה לסנהדרין להתאסף בכל פעם כדי לקבוע את קביעות החדשים - עמד והתקין את הלוח היהודי, קידש את ראשי החדשים כסדרם לדורות עולם, וכך משמש לנו הלוח עד ימינו אנו, בכח אותה תקנה של הלל הנשיא.

ה'נחות':

המתיבתות הגדולות שבבבל, סורא ופומבדיתא, היו כל הזמן בקשר רצוף עם המתיבתות שבארץ ישראל, בני בבל ממתנים בשקיקה לשמוע את החידושים שנתחדשו 'במערבא', ובני א"י חפצים לשמוע את מה שנתלכן בבתי המדרשות של בבל. שאלות שונות שלא מצאו להם פתרון - שולחים אל לאלו.

לשם כך נתמנו אמוראים מיוחדים מארץ ישראל שנתכנו 'נחות' (ראה סוכה מג:), על שם תפקידם לרדת בים ולהפליג לבבל כדי להביא לשם את "החדשות" האמיתיות והמסעירות, עוד חידוש, ילפוטא, סברא, חקירה, פשיטותא, מגדולי חכמי ארץ ישראל, ובני הישיבות בבבל עטו עליהם ושמחו כמוצא שלל רב. מתעכבים הם שם בבבל, ממלאים את אסמיהם בשמועות חכמי המקום וחידושיהם ומביאים אותם בחזרה אל בני א"י.

בין ה'נחות' מוצאים אנו את **עולא**, ורבה בר-בר-חנה תלמידיו של ר' יוחנן.

בדור שלאחר מכן מוצאים אנו אמוראים נוספים שנושאים בתפקיד ה'נחות', וכפי הנראה היה סדר קבוע לנטיעותיהם, ונסע בתחילה **רב דימי**, ואחר כך לפי הסדר: **רבין**, **רב יצחק בר יוסף**, **רב שמואל בר יהודה** [ובש"ס יש הרבה פעמים: **כי אתא רבין.../ ואח"כ כי אתא רב דימי.../ וכדו'.**]

כאשר תכפו הצרות בארץ ישראל - השתקעו רב דימי וחבריו בבבל ונשארו שם.

הדור החמישי:

ר' חנינא ור' מנא - בצל רדיפות הרומיים:

ר' מנא (המכונה בבבלי 'מני') היה בנו ותלמידו של ר' יונה, וכן למד אצל ר' יוסי, לאחר פטירת אביו נתמנה לראשות הישיבה בטבריה. כאשר התגברו הרדיפות מצד השלטון עקר עם ישיבתו לעיר ציפורי, שם כיהן כראש הישיבה חברו הקרוב - ר' חנינא, ור' חנינא ברוב ענוותנותו מסר לידי של ר' מנא את הנהגת הישיבה והלך וישוב בין תלמידיו כתלמיד בפני רבו, וחז"ל מנו את ר' חנינא בין שלשה ענוותני עולם **"שהניחו כתרם בעולם הזה"**.

בדורם היה גם ר' תנחומא שחיבר את ה'מדרש-תנחומא'.

ההצקות והפרעות מצד המלכות הלכו וגברו יותר ויותר, עד שבהמשך החריב השלטון את כל הישיבות וכל מקומות התורה בארץ ישראל!

הרבה אמוראים נמלטו לבבל, שם ישבו היהודים באותה עת במנוחה ושלוה, והגו בתורה הק' תחת הנהגת תלמידי אביו ורבו, ובדור שאחר כך - רב אשי. כך, אחר כמאה וחמישים שנות אמוראי ארץ ישראל - פסקו הישיבות מארץ הקודש, אך עם-הנצח לא פסק מלהגות ולירבק בתורה הקדושה והנצחית, משתעשעים ומתענגים בדבריהם של האמוראים הק', וממשיכים את שלשלת התורה בכל מקומות פזויהם - עד ימינו אנו, ועד ביאת ינון בבי"א.

דיני מוקצה

הרה"ג ר' **יצחק אייזיק שטיינברגר** שליט"א
מרבני משיב כהלכה ב'דיני מוקצה'

דין כלי חד פעמי:

שאלה: מה דין כלים של פלאסטיק או נייר שעשו להשתמש לפעם אחת, אחרי שימושם האם הוי מוקצה או לא?

תשובה: הדין נחלק לג' דרגות:

- א. כשהכלי כבר אינו ראוי לשימוש בעצמותו.
- ב. כשעדיין ראוי.
- ג. זרקו לאשפה לפני השבת.

כשאינו ראוי בעצמותו:

א. כשאינו ראוי בעצמותו, דהיינו שהוא קרע או מלוכלך כל כך עד ששום אדם שפוי לא יחזור שוב להשתמש בכוס או קערה או כף כזה, הרי יש לדנו כמוקצה גמור מחמת גופו ואין לטלטלו אפילו לצורך גופו ומקומו, ואפילו אם נתקלקל באמצע^א השבת אין להתירו.

כשעדיין ראוי:

ב. ונלא זו בלבד אלא אפילו^ב אם עדיין ראוי בעצמותו, דהיינו שלא נתקלקל ונתלכלך כל כך כנ"ל, מכל מקום אם הוא מפונק קצת שהוא^ג לא ישתמש לעולם, בכוס, קערה, כף, וכו' שהוא במצב כזה, הרי זה כמו שאינו ראוי וכמי שזרק לאשפה דמי, ואין לטלטלו.

וכל זה אפילו אם בעל הכלי יכול להשתמש בו, מ"מ כיון שהוא (דהיינו מי שרצה עכשיו לטלטל) לעולם לא ישתמש בו לשימוש חוזר, הוה לדידיה מוקצה, ואפילו אם הוא אינו מקפיד ויכול להשתמש בו לשימוש חוזר אבל בעל הכלי הוא כבר לא ישתמש בו לעולם, הוה מוקצה לכל העולם.

וזה שאמרנו שדין הכלי הוא כפי מצב בעל הכלי או מצב של הבא לטלטלו כנ"ל, הוא דוקא באופן שיש הרבה אנשים שכן הוא טבעם ומנהגם, מה שאין כן אם הוא מצב שאין טבע ונהגו של אנשים לא להשתמש לעולם בכלי כזה, אלא שהוא איסטנטי מיוחד בו, כגון בקבוק זכוכית לאחר שימוש, או אין לילך אחר דעת^ד בעל הכלי והרי זה ככלי גמור^ה ואינו מוקצה.

ואפילו בדבר שהדרך והמנהג להשליכו, רק שאין משליכין אותו מחמת שנתלכלך או נתקלקל, אלא מחמת שיש ריבוי של אותו דבר ואין שום שינוי בגוף הכלי, ואפילו אם נתלכלך קצת בגומות שבכפית חד פעמית משתמשים לערבב כוס קפה פעם אחת, שבעצם אין שום שינוי בגוף הכלי וגם לא נתלכלך באופן שימאס, ואפילו אם כן נתלכלך קצת, אין צריך טרחא להדיחה, אלא מחמת שיש ריבוי של כפות כאלו יותר נוח ונקי לבני המקום להשתמש בכל כוס קפה לכפית מיוחדת, או כגון קנקן לאחר שנתרוקן, ולא נתקלקל כלל, אפילו אם הדרך לזרוק, באופן זה הכלי לא יצא מגדר כלי ואינו מוקצה כלל.

וכל מה שאמרנו שאם הוא ראוי לו לפעמים, או כשהדרך שהוא לכל העולם ראוי, יש לו דין כלי ואינו מוקצה, וזהו אפילו אם באמת דעתו עכשיו לזרוק ואין בדעתו להשתמש בו^ו מכל מקום כיון דיש אנשים

- א. כבסי' ש"ח סעי' ו' בשברי כלים שאינם ראויים שנשברו בשבת, וכן בסי' ש"י סעי' ג' בגרורות וצמיקום שכל זמן שאינם ראויים ואפילו נדחו בשבת הרי זה מוקצה גמור.
- ב. וכן בגרי עניים מוקצה לעשירים שכל דבר גרוע אף על גב שראוי לעניים אם בעיה^ז הוא עשיר הוה מוקצה לכל העולם כמ"ש הרמ"א סעי' ז' ובבבא סעי' ג"ב.
- ג. דרך אם יש מצב של מנהג עניים ומנהג עשירים בזה אנו הולכים אחר מצב ומנהג וטבע הבעיה אבל כל זמן שכולם יכולים להשתמש בו, ויש אנשים שמשמשים בו בפועל אין סיבה שיקרא שאינו ראוי, אפילו אם בעיה^ח הוא מפונק לא נתבטל שם כלי בעבור זה.
- ד. וכמוכן שכל זה רק כשלא זרק לאשפה בפועל ואם זרק לאשפה יתבאר בעוה"י להלן.
- ה. יש לו דין שברי כלים שראויים למעין מלאכה המבואר בסי' ש"ח סעי' ו' וסעי' ז', ודין דיש נהגין עדיין להשתמש בו שוב הוי ראוי עדיין למלאכה ורק אם זרק מבטל נהגין עדיין להשתמש בו, ודין זה זמן שלא זרק מבטל ואפי' זרק בשבת ואין צורך לומר אם לא זרק כלל אלא בדעתו כן, לא נתבטל בו שם כלי.

שעשויים להשתמש בהם שוב, וגם הוא מסוג האנשים^ט שיכולים לפעמים להשתמש בו, ובתחילת שבת^י הוה ככלי גמור לכולם, על כן לא נעשית מוקצה אף על גב שאין בדעתו שוב להשתמש בו.

וכן יש מצב להיפך, שאפילו באופן שכלל העולם לא נחשב לכלי, כלומר שאין מנהג של אנשים להשתמש בכלי כזה, מכל מקום אם יחדו לכך מלפני השבת בשבילו שישתמש בו שוב, הוה ככלי גמור ואינו מוקצה.

וכל מה שאמרנו שאם דינה ככלי ואינה מוקצה, הוא אפילו אם זרק לאשפה באמצע השבת^{יא} לא נתבטל שם כלי ממנה על ידי זה.

אבל לפעמים כן תתקבץ וזיקתו לאשפה למוקצה, כגון שעל ידי זיקתו לאשפה מתלכלך או נמאס עד שאינו ראוי בפועל, דהיינו ששום אדם כבר לא ישתמש במצב זה, באופן זה הוה מוקצה, אבל לא מטעם זיקתו לאשפה, אלא מטעם דנעשה אינו ראוי.

זרקו לאשפה לפני השבת:

ג. וכל זה שאמרנו שיש אופנים שזהכלי חד פעמי, אחר שימוש, לא נעשית מוקצה. הוא רק באופן שלא זרק לאשפה מלפני השבת, אבל זרק לאשפה מבע"י, יש לנהוג בה כד"ן^{יב} מוקצה מחמת גופו.

וזה פשוט שאם הכלי כבר מלוכלך הרבה או מקולקל, ואפילו באופן שיש עדיין כאלו שנוהגין להשתמש שוב בו, מ"מ מועיל זיקתו לאשפה מבע"י שיתבטל מהיות עוד כלי, שסו"ס אינו טוב יותר מכלי שבור.

אבל אם הכלי לא נתקלקל כלל אלא הרי הוא כתחילתו, כגון בקבוק, בפרט של זכוכית, שכל זיקתו לאשפה איננה משום שהוא כבר מקולקל ואיננה שבר כלי, אלא מחמת שיש הרבה כאלו, בזה יש לדון^{יג} אם יתבטל מהיות עוד כלי על ידי זה, מכל מקום למעשה^{יד} יש להחמיר בו.

וכל מה שאמרנו שאם זרק באשפה בטלה מהיות עוד כלי, זה רק כשזרק לפני השבת, אבל אם זרק בשבת באשפה, לא נתבטל שם תורת כלי עליו על ידי זה.

מכל מקום לפעמים כן יתבטל תורת כלי מעליו על ידי זיקתו לאשפה בשבת, כגון אם על ידי זה שזרקו לאשפה נתלכלך יותר או שנעשה מאוס אצל כל אדם שבסביבה זו, או שנעשה מאוס אצלו, שבדרך כלל לא ישתמש בו שוב, באופן זה נעשה כמי שאינו ראוי כלל, שכבר ביארנו לעיל שאפילו באמצע השבת נעשית מוקצה.

אבל באופן שלא נתלכלך או נמאס, באופן זה הרי זיקתו לאשפה בלחוד באמצע השבת, לא מבטל שום דבר מהיכנותו.

ואם יש ספק אם זרק לפני השבת או בשבת, כגון שבא לביהמ"ד שיש שם הרבה כוסות באשפה ורוצה להוציא אחד כדי ליטול ידיו ואינו יודע אם נזרק לפני השבת או בשבת^{יז}, אפשר להקל בו.

לסיכום:

א. דבר שאינו ראוי בעצמותו, דהיינו שהוא מלוכלך

- ו. דאליה הוי כבד עיני לעשירים וכו'.
- ז. דאליה הוי כצורות דגם ריש נהגין לייחדן מימ צריך יחוד גמור כיון שאינם באים מכלי.
- ח. עיין בהג' רעק"א על סעי' י"ב מ"ש בדעת השו"ע דלא כהרשב"א בעיני זה.
- ט. כדן שברי כלים שזרק לאשפה, ואפילו ראוי למעין מלאכה בבסעי' ז' ואפילו למעין מלאכה ראשונה בבסעי' י"ב.
- י. שיש סברא לומר, שמה שאמרנו חז"ל בורק גלימא לאשפה שבטלה דעתו, אין הכוונה כיון שאין הדרך כן, אלא הכוונה שכיון שזיקת אשפה שמבטל מהיותו נקרא כלי, הוא מחמת הקצאת דעתו ואין זה מחמת שהתקלקל הכלי יותר עכשיו על ידי זה, אם כן אם הכלי הוא שלם אין יכולים ע"י שלדעתו אינה כלי לבטלה מהיות עוד כלי, דאין מחשבה מוציאה מהיותו כלי במציאות, ויש על סברא זו ראיות שונות. (וכי"ס סברא כו"ס בספר שבת שכתבו וכן מתאמר למעשה בשם החו"ט השני)
- יא. משני טעמים א. דיש סברא לומר שמה שאמרנו שבטלה דעתו בורקתו הוה דווקא כשעשה דבר שאין המנהג כן על זה אמרו שבטלה דעתו אצל כל אדם דווקא דהיינו כיון שאין שם אנשים עושים כן, והכי בנידון ידין כיון שכן הרבה נהגים לזרוק א"כ אין שייך בטלה דעתו לפי זה. ב. ועוד דיכין שמתחילה נוצר הכלי לשימוש פעם אחת הרי מתחילה אין זה כלי חשוב שלא נתחשב להתבטלה כשזרק לאשפה לפני השבת.
- יב. בביה"ל דיה מבע"י הובא מהגרע"א להסתפק בוה והוא נטוה להקל וכאן יש לצרף גם הד"ץ שיש אמורים שהוא הכלי ח"פ נקרא כלי שלם ולא מועיל זיקתו לאשפה אף בע"י ואף כשזכרה בכך, ואע"ג שנקטנו להחמיר למעשה בוה, מימ בספק שהמ"ב נטוה להקל אפשר לצרפה להקל למעשה.

בית תלמוד להוראה

דיני ממונות

הרה"ג ר' **אברהם דימאנט** שליט"א
רב ב' משיב כהלכה
פל: 05351-48-453

הרה"ג ר' **שמעון עוזר ווייס** שליט"א
רב ב' משיב כהלכה
פל: 05484-76-940

כיבוד אב ואם ובין אדם לחברו

הרה"ג ר' **יואל רובין** שליט"א
רב ב' משיב כהלכה
פל: 05276-30-126

ריבית ועיסקא

הרה"ג ר' **מרדכי מנחם סימון** שליט"א
רב ב' משיב כהלכה
פל: 05484-80-936

הרה"ג ר' **מיכאל אליעזר ברשי"א שפיצר** שליט"א
רב ב' משיב כהלכה
פל: 05484-68-717

הרה"ג ר' **אהרן ברי"ר לויפער** שליט"א
מורה ב' נתיבות הוראה
פל: 05484-63-582

ברכת הנהגין וסעודה

הרה"ג ר' **מנחם מענדל גוטליב** שליט"א
רב ב' משיב כהלכה
פל: 05271-93-503

הפרשת חלה

הרה"ג ר' **שמעון דוב ברנדסדורפר** שליט"א
רב ב' משיב כהלכה
פל: 05351-71-244

הרה"ג ר' **אפרים גוטליב** שליט"א
רב ב' משיב כהלכה
פל: 05276-78-708

דיני יחוד

הרה"ג ר' **ישראל ברי"ר ברנדסדורפר** שליט"א
מורה ב' נתיבות הוראה
פל: 05832-50-969

הלכות מזוזה

הרה"ג ר' **אפרים גוטליב** שליט"א
רב ב' משיב כהלכה
פל: 05276-53-708

הרה"ג ר' **אברהם מרדכי קאהן** שליט"א
מורה ב' נתיבות הוראה
פל: 05271-22-451

דיני מוקצה

הרה"ג ר' **יצחק אייזיק ברי"ר שטיינברגר** שליט"א
רב ב' משיב כהלכה
פל: 05276-20-202

הלכות יום טוב

הרה"ג ר' **עמרם הלוי וואלעס** שליט"א
רב ב' משיב כהלכה
פל: 05341-03-766

תפלה וקריאת התורה

הרה"ג ר' **יהודה ארי' סאקס** שליט"א
רב ב' משיב כהלכה
פל: 05041-03-166

הגעלה וטבילת כלים

הרה"ג ר' **נפתלי ברי"ר שטיינברגר** שליט"א
מורה ב' נתיבות הוראה
פל: 05832-99-809

הלכות ציצית

הרה"ג ר' **ישראל יצחק גוטליב** שליט"א
מורה ב' נתיבות הוראה
פל: 05276-96-741

אמירה לעכ"ס

הרה"ג ר' **דוד גולדשמיד** שליט"א
רב ב' משיב כהלכה
פל: 05276-03-510

הדלקת הנרות

הרה"ג ר' **שמעון דוב ב"ר בלום** שליט"א
מורה ב' נתיבות הוראה
פל: 05485-19-899

שכירת בתים

הרה"ג ר' **אליהו גוטליב** שליט"א
רב ב' משיב כהלכה
פל: 05041-52-017

רפואה בשבת

הרה"ג ר' **יחזקאל הגר"פ סאמעט** שליט"א
מורה ב' נתיבות הוראה
פל: 05485-02-387

מחניך קדוש

(אמירת דברים שפירשה במקומות שאינם נקיים - והוספתם)
הרה"ג ר' **אברהם בהג"ר היימליך** שליט"א
מורה ב' נתיבות הוראה
פל: 05341-25-253

שכירות פועלים - עובד ומעביד

הרה"ג ר' **ראובן יהושע ווייס** שליט"א
מורה ב' נתיבות הוראה
פל: 05271-97-741

עירובין ותחומין

הרה"ג ר' **אברהם בהג"ר ראבינאוויטש** שליט"א
מורה ב' נתיבות הוראה
פל: 05341-33-786

רבי ישראל מאיר גונז, וכמעט מתעלף מהתרגשות, והוא ממשיך ברטט: "בתחילה נדהמתי מן ההצעה, אך רבינו גור עלי בגזירת רב, ובלית ברירה עשיתי כאשר ציווני, אני ובני הורדנו בהזיות את ה'שמות' הקדושים מן הקרשים, כאשר הרבי עומד כל הזמן לידנו ומזורנו במעשנו, אחר כך שרפנו את העצים, הכנו אמבטיות חמות עבור הנער, והצלנו את חייו".

המסובים עמדו משתוממים מבלי יכולת לפצות פה. זה כמה חדשים שענין סוכתו של הרבי תופס חלק נכבד במחשבתם, והנה נתגלה להפתעתם "סוד הסוכה שנעלמה" באורח פתאומי מפיו של בעל המעשה עצמו, כיצד מסר הרבי לשריפה את סוכתו הפלאית והמפוארת, כדי להציל את חייו של ילד מישראל.

|||

עודם יושבים משתוממים בהתרגשות על הסיפור הנורא על מידותיו של הרבי להצלת ילד מישראל, ואינם יכולים להירגע מהסיפור הנורא שזה עתה שמעו מפי בעל המעשה, והנה הופתעו לשמוע דברים נוספים מפי החסיד הנודע רבי שאול יצחק פריינד זצ"ל. החסיד רבי ישראל יצחק שמע את הדברים מפי ר' ישראל מאיר, ונזכר בסיפור נוסף אודות הסוכה הפלאית.

החסידים חידדו את אזניהם לשמוע הסיפור הנוסף בהקשר לזה:

"היה זה בשנת תרס"ח, ולירושלים הגיע לביקור הנגיד רבי העשיל גניחובסקי מבאריטשוב, הלה היה ידוע ברכישותיו הגדולות של תשישי קדושה מיוחסים, דברי עתירות וחפצים קדושים, וכאשר הגיע לאזונו שמע סוכתו המיוחסת של הרבי, הלך והציע לרבי עבור סוכתו סכום עצום מאד, שממנו היו יכולים הרבי ומשפחתו להתפרנס כל ימי חייהם.

אך הרבי לא רצה אפילו לשמוע על כך. הסוכה היתה מחמד נפשו, ירושה קדושה מדורי דורות מאבות אבותיו הקדושים, והרבי עצמו השקיע בה הרבה ענינים טמירים, כנ"ל, ולא היה מוכן בשום אופן להיפרד ממנה בכל מחיר.

"והנה עתה" - מסיים רבי שאול יצחק את דבריו בהתרגשות רבה - "כשנודמה לרבי מצוה של ספק פיקוח נפש, לא פקפק אפילו לרגע אחד, ומסר את הקרשים יקרי הערך לשריפה. צאו וראו עד היכן מגיעה חייבתו של הרבי למצוה בשעתה!!!...".

(נערך עפ"י: ספר 'ירושלים של מעלה')

ביותר, או קרוע, שאין דרך שום אדם במקומו שוב להשתמש בו, הוזה מוקצה, ואפילו נעשית כן באמצע השבת.

ב. דבר שלא נתקלקל ונתלכלך, אלא שאין משתמשין בה מחמת רחבות יתירה, אפשר להקל ולטלטלה.

ג. דבר שנתקלקל או נתלכלך קצת, באופן שיש אנשים במקום הזה שישתמשו בו שוב ויש שלא. בזה: אם הוא במקום ציבורי, תלוי לפי מנהגו בדר"ב. ובכלים פרטיים, תלוי לפי הבעה"ב כדין מוקצה לעשיר הוזה מוקצה לעניים, לחומרא. אבל אם בעה"ב כן יכול להשתמש והוא לא ישתמש בזה לעולם, הוזה לדידה מוקצה בטלטול.

ד. כל הנ"ל היא דווקא כשלא זרקה באשפה לפני השבת, אבל אם זרקה באשפה בער"ש נעשית כמוקצה מחמת גופו, ולא אמרינן בטלה דעתו, דהלא הדרך היא לזרקה לאשפה ועוד, דאין זה מתחילה כלי חשוב שלא נתחשב בוריקתו לאשפה שיבטל מהיות עוד כלי.

ה. זריקת אשפה כדי שיבטל מחמת זה מהיותו כלי, הוא דווקא כשזרקה מבעוד יום, דהיינו מער"ש, אבל זרקה בשבת, אם בעצם הוא עדיין ראוי ולא מלוכלך או נמאס, אין זריקתו באשפה בשבת מבטלה מהיותו כלי.

ו. ספק אם זרקה בשבת או לפני שבת, אפשר להקל בזה.

ז. ואפילו כשנעשה מוקצה גמור, אם היא מאוס על שלחנו, אפשר לסלקו, מדין גרף של רעי.

ברכת הנהגין וסעודה

הרה"ג ר' מנחם מענדל גוטליב שליט"א מרבני משיב כהלכה ב'ברכת הנהגין וסעודה'

גדר שביעה בפת שיתחייב בברהמ"ז מן התורה:

שאלה: אשתי אכלה סעורת פת עם שאר דברים ושבָּעָה, אמנם עברה כב' שעות ומסתפקת אם בירכה ברהמ"ז ועדיין היא שבָּעָה.

א. האם מברכת ברהמ"ז כדין ספק דאורייתא לחומרא, ב. והאם נפק"מ בין איש לאשה בזה.

תשובה: א. אם עיקר סעודתה היתה מפת ומוזה שבעה: באשה אפשר להקל שתברך ברהמ"ז מספק. ובאיש חייב לברך שנית".

אבל אם עיקר שביעתה אינו מן הפת, אלא משאר מאכלים שאכלה בסעודה, אין לה לברך שנית.

ב. באיש, אם אכל כביצה מפת ושבע בצירוף שאר מאכלים שאכל, לא מביעא דהשביעה בא עם מה שמלפת עם הפת, אלא אפילו נהיה שבע במה שאכל אח"כ משך הסעודה, יש להורות שבספק יחזור ויברך ברהמ"ז.

והמחמיר ליטול ידיו שנית [בלא ברכה] ולאכול כזית פת [עם ברכת המוציא מחדש] תבוא עליו ברכה ונכון לעשות כן.

נימוק: הכלל, שאכילת פת כדי שביעה חייב לברך מן התורה. ומעתה המסופק אם בירך ברהמ"ז, חייב לברך (שנית) ברהמ"ז מדין ספק דאורייתא לחומרא". ואלא יש לדון כאן: א' אם נשים חייבות מדאורייתא בברהמ"ז. ב' האם לחיוב ברהמ"ז מדאורייתא צריך להיות השביעה מהפת לבד או אפילו בצירוף משאר דברים, ואברר בקצרה בס"ד.

נידון הא' - כתב השו"ע (סי' קפ"ז ס"א) נשים חייבות בברכת המזון וספק אם הן חייבות מדאורייתא. עכ"ל.

יג. באופן זה שנעשה שבע מפת, אף שאכל אח"כ עוד דברים ועכשיו נשאר השביעה רק מחמת שאר דברים ולולי זה כבר היה רעב, מימ נחשב השביעה גם על הפת ועדיין חייב מן התורה לברך (פמ"ג סי' קפ"ד א"א סק"ח וסק"ט) ועיי' גם משני"ב שם סוף סק"ח.

יד. כ"ה במשנ"ב (קפ"ד סק"ט) בשם הח"א (ח"א כלל מ"ז ס"ט) וכן הוא בפמ"ג (פתוחה לסי' ר"ב א' ב') דיטול ידיו בלא ברכה אבל המוציא יחזור ויברך דמה שמסתפק אולי בירך ברהמ"ז מורה על הדיח הדעת גמור (כמו אילו נטל ידיו מים אחרונים) כשדנו במסופק על ברהמ"ז ולא אבל כדי שביעה (עיי' סי' קע"ט ס"א).

טו. שריע סי' קפ"ד ס"ד, סי' ר"ט ס"ג.

ונחלקו גדולי הפוסקים אם אשה מסופקת אם בירכה ברהמ"ז חייבת לחזור ולברך או לא. די"א"י^(ט) דפטורה [וא"כ אסורה לברך שנית] מטעם ספק ספיקא, ספק פטורה מדאורייתא, ואם תמצא לומר חייבת, ספק דאפשר כבר בירכה. וי"א"י^(ט) דלא שייך כאן ספק ספיקא, דכבר מוכרע מדרבנן שחייבות. אם כן נחשב רק ספק אחד, אי חייבות מדאו' ואולינן לחומרא.

אמנם כל זה לפי שיטת השו"ע דנקט כהרמב"ם (פ"ה ה"א) והרא"ש (פ"ג סי' י"ג) ועוד דחיוב נשים מדאו' נשארה בגמ' (ברכות כ:) בספק. אמנם בבה"ל (קפ"ז ד"ה אלא) הביא מהרבה גדולי ראשונים (שהיו להם גירסא אחרת בגמ') דנקטו להלכה דנשים חייבות בוודאות בברהמ"ז מן התורה, ולדבריהם פשוט דבספק אם בירכה חייבת לחזור ולברך ברהמ"ז, ועל כן מסיק המשנ"ב (סק"ג) ובה"ל (שם) דהסומך על הפוסקים י"ל - דפסקו דאפי' לדעת השו"ע אשה חייבת לחזור בברהמ"ז במסופקת - לא הפסיד כיון שבלאו הכי להרבה גדולי ראשונים ודאי הדין כן, עכ"ד.

נידון הב' - מהו גדר שביעה מדאורייתא, מצינו בזה ג' דיעות, א. שיטת הפמ"ג (קפ"ד א"א ח') פני יהושע (ברכות מב. ד"ה בפירוש) צ"ל (ברכות מה). וכעיי' בחזו"א (ל"ד ד'), דרק בשבע מפת לבד חייב לברך מן התורה, אבל אם מלפת פתו עם עוד מאכלים באופן שמפת לבד לא היה נעשה שבע, אינו מחויב רק מדרבנן.

ב. שיטת השו"ע"ר (סדר ברכה פ"ב ה"ג) והבה"ל (סוף סי' קפ"ד) דמה שמלפת עם הפת מצטרף להשלים השביעה מדאורייתא, שכן הוא דרך אכילת פת (ועיי' בבה"ל דפשיטא ליה דגם פמ"ג מורה לזה וצ"ע), אבל מה שאוכל בנפרד בלא פת, אינו מצטרף להשביעה.

ג. שיטת בעל המאור (ברכות פ"ו ד"ה אמר רב פפא) רדב"ז (ח"ו סי' בי"א רכ"ז) הלכות קטנות (ח"ב סי' רכ"ז) שדי חמד (מערבת ברכות סי' ד' א"י י"ד) בשם ספר בית מנוחה - גע' יש, ועוד אחרונים (עיי' שעה"ב פ"ו הערה ב'), דכל מה שבא בתוך הסעודה, הוא מכלל השביעה, דכתיב בה ואכלת ושבעת וכו', ועיי' שו"ת קרן לדוד (סי' מ"ח) שנוטה לחלק בין אם אכל הפת בסוף הסעודה ובוזה נגמר השביעה מצטרף השאר לחיוב מן התורה. לבין אם אכל הפת תחילה והשלים השבוע עם שאר מאכלים, דאז לא מצטרף לחיוב מזה"ת יעו"ש.

ומעתה נחזי אנן, דלענין אשה שמסופקת בברהמ"ז כיון שבלא"ה מעיקר הדין אפשר לפטרה, אזי אף שהבה"ל מסיק להקל עליה, סגי להקל עליה לחזור ולברך רק באם גדר השביעה הוא מן התורה לכ"ע דהיינו באם היתה עיקר סעודתה מפת.

משא"כ לענין איש שודאי חייב בברהמ"ז מן התורה יש להורות שיחזור ויברך עכ"פ באופן ששבע בצירוף מה שמלפת עם הפת דזה נראה עיקר לדינא דכתיב בבה"ל דזה פשוט ביותר.

ואלא אפילו באם אכל תוך הסעודה כביצה פת [ונפח 57 סמ"ק כשליש כוס חד פעמי] תוך כדי אכילת פרס"י^(ט) והשלים השבוע עם שאר דברים יש להורות שיחזור ויברך ברהמ"ז במסופק, וכהכרעת השדי חמד (שם) דמכיון שהרבה ראשונים ס"ל דכביצה פת הוזה ליה שיעור שביעה מן התורה^(ט), אף שלא קיימ"ל כ"י מ"מ בנידון דידן שהרבה גדולי הפוסקים ס"ל דמקרי שביעה דאורייתא גם בצירוף שאר מאכלים נראה דשפיר יש לברך בספק כזה: (לשון השו"ע).

יש לצרף עוד שיטת הצ"ח (ברכות כ:) ד"ה ולולי ופסק כן בשו"ת נודע ביהודה) ושיטת העמק שאילה (שאלת י"ג א"ו ז') ובגדי ישע^(ט), דס"ל דמרכתבו הרמב"ם והשו"ע לחלק בין ספק ברהמ"ז לספק בשאר ברכות, ולא חלקו בברהמ"ז

טז. זהו שיטת הגרע"ק (הנהיג על שו"ע סי' קפ"ה) ברכי יוסף (קפ"ז סק"ד) פרי מגדים (א"א סק"א).

יז. זהו שיטת השער אפרים סי' י"א, וחיי אדם (חלק א' כלל מ"ז ס"ב) מגן גיבורים (א"ל המגן סק"ב), ויש בזה אריכות דברים בסברתן ויעו"ש.

יח. עיי' סדר נטילת ידים לסעודה (להשוות) סוף סעי' י"ח. יט. עיי' סי' קפ"ז ס"ז בבה"ל שהאר"ק בזה והביא שם רשימה מראשונים דס"ל דאפילו בכזית חייב כבר בברהמ"ז מן התורה, וכן פסק הלכות (סי' קפ"ח) ועיי' גם באלה רבה (סי' ט').

כ. עיי' בה"ל שם מה שהאר"ק בזה.

כא. עיי' שעה"ב סי' י"ז.

ולכל הפחות יחמיר ליטול ידיו שנית בלא ברכה, ויברך המוציא ויאכל כזית פת ואז יברך ברהמ"ז בלא שום פקפוק, ונכון לעשות כן.

שאלה: מצוי כהיום לחם שרובו מקמח קטניות (פשתן)
טחינת שושנים/כוסמין/דגון ובייבי) ומעריבים בתוכו כמות של
כ-35 אחוז חלבון חיטה (גלוטן), והשאלה האם מחמת זה
דינו כדגן פת שיש בו מין דגן שברכתו המוציא ואחריו
על המזחית את שם ב"ב²³), או שיש לחלק ולומר שלחם זה
ברכתו שהכל ובורא נפשות.

נימוק: הנה לפני שברר חלק ההלכה בידון הניל, מן הנכון להביא כאן את מציאות הדברים מהו חלבון חיסה, הנה מהות החיסה מורכב מב' מינים: 'עמילן' ו'גלוטן'. ועי' חכמת הכימיקה, מפרידין בין שניהם. והרגישים על גלוטן, משתמשים רק עם חלק העמילן. וחלק הגלוטן משתמשים לתערובות עם שאר מינים להבריים, וחלק הגלוטן הוא הנקרא 'חלבון חיסה' ובדרך כלל מחומר זה אי אפשר לעשות מעצמו עיסה ולכן עשוי לשמש לתערובות בשאר מינים.

א. האם חלבון חיטה עדיין היא במעלתה לברך על פת ותבשיל שעשו ממנה המוציא / מזונות, או שאבדו

כב. עיי' שו"ע (ס' ר"ח סעי' ט) דה' מיני דגן שעירב בקטניות ועשה מהם פת, ברכתו המוציא. ואם אכל כל כך מהלחם - שיש במה שאכל - כוית דגן בכדי אכילת פרס, מברך אחריו ברהמ"ז. ואם אכל פחות מהנ"ל, מברך על המחיה. וי"א בורא נפשות. עיי"ש משנ"ב סקמ"ז.

אמנם העלה שם **לחדש** דמכין שלחמים כאלו עשו כהיום באופן שמשביעים, וכל יעדור של לחמים כאלו הוא להיות משביע כתחליף מפת, והוא עיקר מזונו (לאנשים שקובעים סעודתם על זה) אם כן יש לחוש שברכתו ממונות דומיא דאורז, בשגם שאפי' סתם פת ותבשילים ממנין קטניות שיש להם כח משביע, הרבה ראשונים ס"ל דדינים כאורז^(ב) "ש"כ בזה, ולכן ברכתו ממונות ואחריו בורא נפשות בדומה לדין פת אורז, עכ"ד.

ומ"מ לא חששו לברכת המוציא כדין פת קטניות שמעורב בו דגן, מחמת ב' סיבות: א. דאפילו נשאר במעלתו כדין דגן, מ"מ מעלת פת ולחם שיברכו עליו המוציא תו אין לו, מאחר שאינו כשאר פת ולחם גמור (עיי' תשד"ז ח"י ס"ז כ"ג). ב. דאולי אין לו כלל המוציא כדין א'.

כו. שו"ע סוף סי' ר"ד, סי' ר"ח סעי' ב'-ג'.
כז. עיי' סי' ר"ח בה"ל (ד"ה על פת) שהביא כן בשם כמה מגדולי הראשונים.

נידון הא' - האם עדיין יש לו מעלת ה' מיני דגן. דבר זה שנוי במחלוקת הפוסקים והראשון (ש"ת) שהעלה הנושא בזה, הוא בספר החשוב וזאת הברכה (בכורו כ"ד ב' עמוד 274) ואחרי שהביא הצודדים לכאן ולכאן, הביא שאל כמה גדולי הוראה שהכריעו לו שאיבד מעלת ה' מיני דגן בשל כשלוה במעורבות ואינו הרוב והעיקר, וכן נקט שם לעיקר הדין.¹²

ובאמת יש לומר דהוא בכלל 'חלב חיטה' שכתב הרמב"ם (פ"ג ה"ה) והביאו השו"ע סו"ס ר"ד, וכן הגרשו"א ז"ל נשאל בזה ונשאר בספק ולא הכריע למעשה.

כג. והועתק דבריו בספר שערי הברכה (פכ"ג ערך חיה) חלבן חיה) והביא גם הוא שכן הורו לו כמה מורי הוראה, וכן העתיק הפסקי תשובות (סי' ר"ח א') (ב' דברי ה'אות הברכה).

כבוד. והנה בספר וואה"ב (שם) הביא ששמעו בע"פ ממך בעל תשובה"נ שליט"א (לפני כשלושים שנה) שהיה לו לברך שהכל אמנם כנראה לאחר ביור המקומי במציאות הברירה. חזר בו. ועיניך מן שכתב מן שליט"א בהסכמתו להספר וואה"ב בזה הלשון "אמנם לרדע בפקדים שליט"א לא אלימי כפיס ההנהגה שנה"ב פירסום". עכ"פ ודי בהצעה זו.

כה. כן הוא בפתחו, דאם ש' לו חשיבות דגן, א"כ כשעשו ממנו פת אפי' בתערובת שאר מינים, ברכתו המוציא. אלא שעדיין ש' לזון דאפי' ש' לו חשיבות דגן, מכל מקום לענין גזר **לחם**, י"ל דבענין שהוא לו כל חשיבות הדגן נמשמע בכל לחם. אלא אם ש' הפסדת כן החיטה נגדו ממנו מבעלת, וזו א"ז לו חשיבות שיוקע ברכה לעצמו מוציא וברומז.

בית תלמוד להוראה

מודר
נתיבות
הוראה

דבני
משיב
כהלכה

שואל כענין ומשיב כהלכה

הננו מוכשרים בזה כי נתמנו הני ת"ח חשובים דקהילתנו
הללים בעסקתה של הלכה, וידעם רב להם בהרהר חלקי ההוראה,
הלא המה:

הרה"ג ר' יוסף קדיש זצוק

בלום שליט"א

בהתמנות לרב ב"משיב כהלכה"

בהלכות "סת"ם"

הרה"ג ר' אברהם הלוי ב"ר

וואלעס שליט"א

בהתמנות לרב ב"משיב כהלכה"

בהלכות "רפואה בשבת"

הרה"ג ר' אהרן דוד סאמעט

שליט"א

בהתמנות למוודה ב"נתיבות הוראה"

במלאכת "טחינה לש ומועבר בשבת"

שנתמנו ע"י רבני קהילתנו שליט"א

בכרכתו של ב"ק מורן אדמו"ר עמ"ר שליט"א

וה"ר מלאכש"ס שיטתו לענות לאמנתנו של תורה, ושלא יכשלו בדבר הלכה,
ואל תעל משיבים דבר אמת, כי י' ותן חכמה מפיו דעת ותבונה, אמן.

ועד "נתיבות הוראה"

ועד "משיב כהלכה"

ליטאנות ליבנים וויזשניץ פלישטין "משיבים מיל תשובה" 100-22-37-82 • טלפון 5

מבי מדרשא

בירורי הלכה שנתלכנו בשיעוריו של הגאון ר' ברוך יהודה היימליך שליט"א מו"צ בהעדה החרדית ומרבני קהילתנו הק'

האם מותר להרכיב פתילה של 'פתיל צף' בהג?

שאלה: האם מותר להכניס ביו"ט פתילה של 'פתיל צף' לתוך העיגול המיועד (פקק שעם). וכן האם מותר להכניס פתילה לתוך טבעת של ברזל וכדו' שמיוחד להחזיק את הפתילה?

• ההלכה •

- א. לכתחילה עדיף להרכיב פתילה של 'פתיל צף' מערב יו"ט, אבל אם לא עשה כן מערב יו"ט מותר להכניס ביו"ט.
- ב. אמנם אם החור שבתוך העיגול של הפקק שעם - אינו נקוב לגמרי, אז לכו"ע אסור להכניס את הפתילה ולנקבו, משום דחשיב 'מתקן מנא'.
- ג. ליתן פתילה חדשה לתוך טבעת של ברזל וכדו' המיוחד להחזיק את הפתילה, מותר לכו"ע, ופשוט שאסור לעשות פתילות חדשות מצמר גפן ביו"ט.
- ד. מותר להוציא את הפתילות המשומשות, כדי ליתן שם פתילה חדשה ביו"ט, אפילו באופן שע"י הוצאת הפתילה יתכן שיסחוט מהשמן הבלוע בפתילה.

• בירור הלכה •

הכנסת רצועה חדשה לתוך מנעל:

בדין נשמטו רצועות מנעל וסנדל (שו"ע סימן ט"ז סעיף ב') מבואר במ"א (סי' ז') שבמנעל חדש אסור ליתן הרצועות בשבת דמתקן מנא, ויהא הדין במנעל ישן כשמכניס משיחה חדשה, שלא היה כבר שם, אסור" (אליה רבה סי' ז'). והטעם הוא, משום "דמבטל ליה התם, ומקרי מתקן מנא", ולפי' לכאורה יש לאסור הכנסת 'פתיל צף' לתוך העיגול, דגם הפתילה מבטל אותו שם, אינו עשויה להוציאה משם, אלא זורקין את העיגול עם הפתילה.

קטימת קיסם לחצוץ בו שיניו:

ואין לומר דכיון דדרך ההשתמשות ב'פתיל צף' הוא באופן של חד פעמי, אי"כ אין לזה חשיבות כלי, דזה אינו דהא מבואר במ"א (סימן שכ"ב סי' ד') דהקוטם קיסם לחצוץ בו שיניו חייב חטאת, אף שאינה עשויה להשתמש בו רק פעם אחת וזורקין.

'פתיל צף' נחוץ ביותר להכין מערב יו"ט:

ומצינו לכמה פוסקים שנקטו כן למעשה שיש להחמיר בזה (עיין בספר הלכות מועדים פרק י"ג סעיף י"ח), וכן בספר מרא דשמעתא (אורח חיים) הביא בשם מרן הגאון ר' משה אריה פריינדל זצ"ל, "שהיה רגיל לומר כי 'פתיל צף' הוא הדבר הנחוץ ביותר להכין מערב יום טוב, מאחר שיש חשש איסור להכניס הפתילה בתוך הפקק ביום טוב" עכ"ל.

חיבור להשתמשות חד פעמי:

אמנם בשו"ת מנחת יצחק (חלק ח' סימן כ"ו) דן לגבי חיבור

אלא שבעל שבת הלוי (חלק ט' סימן קכ"ח) סיים "ואני לעצמי נהגתי להכין הכל לפני יום טוב", ולכן אף שיש להתיר לעשותו ביו"ט, מ"מ לכתחילה יש להכין זאת מערב יו"ט.

שיאה הנקב נקוב לגמרי:

אמנם יש ליזהר שמצוי מאוד שהחור של ב'עיגול פקק שעם' עדיין אינו נקוב מעבר לעבר, וע"י השחלת הפתילה גומר הנקב, וזה אסור לכו"ע משום 'מכה בפטיש', כיון דגומר בזה את הפקק ועושה אותו להיות ראוי לשימוש, (וזה סיבה נוספת להכינו מערב יו"ט, שלפעמים אינו ניכר אם ניקב לגמרי).

הכנסת פתילה לתוך טבעת ברזל המיוחד לכך:

ולענין השחלת פתילה חדשה לתוך טבעת של ברזל המיוחד לכך, מותר לכו"ע, גם לדעת האוסרין בפתיל צף (ספר הלכות מועדים שם), ואע"ג שיש שמשמשים עם הפתילה כמה פעמים (ואי"כ לא שייך בזה סברת המנחת יצחק, הג"ל), מ"מ כיון שהדרך בטבעות אלו להניח בהם כל פעם פתילה חדשה, הרי זה רק דרך שימוש, ולא גמר עשוית כלי, (וע"ע בשו"ת שבת הקהתי חלק ד' סימן קמ"ד).

נפשוט שכל זה בפתילה מוכנת מערב יו"ט, שביו"ט אסור לגדול פתילה, משום תיקון מנא (כמ"ש בשו"ע סימן תקי"ד סעיף ט"ו).

פסיק רישא בהוצאת פתילה משומשת:

והנה לכאורה בהוצאת הפתילה הישנה מן הטבעת, כדי ליתן בו פתילה החדשה, בעת אחיזתו בין אצבעותיו יש בו חשש פסיק רישא של סחיטת השמן הבלוע בפתילה, (וכן מה שהפתילה נדחקה בטבעת).

ואע"ג שאין צריך להשמן, יש לאסור עפ"י מ"ש השו"ע (סימן ש"ב סעיף י"ח) שאסור לסתום נקב שבדופן חבית יין בפקק של פשתן, דהוי פס"ר של סחיטת היין, ואפילו שהיין הולך לאיבוד והוי פס"ר דלא ניחא ליה, [נמשום דלא נקטינן כשיטת הערוך שתיר בפס"ר דלא ניחא, עיי"ש].

וי"ל דכיון דהדלקת נרות של יו"ט הוא לצורך מצוה, ולצורך מצוה מתירים פסיק רישא דלא ניחא ליה.

[כמ"ש בשו"ע לגבי הדס של לולב (סימן תרמ"ז סעיף ב', ע"ש במ"א סי' ב', ובמ"ב סי' ח'), וכן כתב במ"ב (שע"צ סימן תקי"ד סי' נ"ו) לגבי היתר הסרת פחם מהנר, שאע"ג שהפחם עצמו שמסיר - נכבה מאליו, מותר משום דהוי פס"ר דלא ניחא ליה, ביחד עם כיבוד דהוי מלאכה שאצ"ל, וביאור האחרונים שם שטעם ההיתר הוא משום דהוי לצורך מצוה, (ע"ש במ"ב דרשו אות 41)].

לאשפה, אמנם לשיטת השו"ע הרב (סימן ש"ח סעיף ס', ובסימן רנ"ט) והחזון איש (א"ח סימן מ"ז סי' י"ד) דטלטול ע"י סכין הוי כידא אריכתא וחשיב טלטול כדרכו, אי"כ אין להתיר בזה.

ב. התירו מוקצה לצורך אוכל נפש:

סברא ב': כתב הרעק"א (סימן תק"א על הסי' ס"ק ז') שכתב בזה"ל "לע"ד להוציא הפתילה הישנה מפני החדשה שהן מוקצים, הוא היתר גמור, דטלטול מוקצה לצורך אוכל נפש בלי שימוש, ק"ל דשרי" עכ"ל.

ויש שכתבו לפקפק על זה, דכיון דהיום יש אור אלקטרי, ואין הנרות נצרכים להאיר, אי"כ אין זה חשיב כ"כ צורך אוכל נפש.

אמנם כיון שכל עצם ההיתר להדליק נרות ביו"ט הוא משום צורך אוכל נפש, ואם סמכינו להדליק את הנרות ולהבעיר אש ממש דחשבינן את הנרות כצורך אוכל נפש, כ"ש שטלטול מוקצה לצורך הנרות חשיב טלטול לצורך אוכל נפש.

[עיין בספר הלכות המועדים (פרק ז' הערה 10) ובספר הלכות חג בחג (חלק ג' פרק ח' הערה 30) שמפקקים בזה, וכן בספר שש"כ (פרק י"ג אות פ"ו) מוסתפק בזה, אמנם אחרים מקילים בזה, עיין בספר חוט שני (יום טוב פרק א' סי' ב').]

ג. כמו הסרת לכלוך מקדרה:

ויש כתבו דכיון דהחלב הנשאר הוא דבר מועט ואינו חשוב, הרי הוא בטל לגבי הפמט, ואין זה אלא כהסרת לכלוך מקדרה דמותר, (אחרות שבת פרק י"ט הערה רפ"ו, הלכות חג בחג שם, ע"פ היסוד שכתב החזון איש מועד סימן מ"ז סי' ט"ו, וביא,

האם מותר לנקות הפמוט משארית החלב - בהג?

שאלה: המכין את הנרות לצורך הדלקה בליל יו"ט, האם מותר לנקות הפמוט או את הכוסות של זכוכית - משיירי החלב?

• ההלכה •

- א. דעת רוב האחרונים שאין בזה חשש מומחק.
- ב. וכיון ששירי החלב הם מוקצה, לכן יוציאים ע"י דבר אחר כגון סכין או קיסם, שהוא טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, ויעשה זאת סמוך לאשפה, כדי ששירי החלב יפלו תיכף לתוך האשפה, ולא יטלטלנו בידים לזורקם לאשפה.
- ג. [ואע"ג שאין מוסכם לכל הפוסקים שזה הוי טלטול מן הצד, ויש סוברים דהוי טלטול ממש, כעין ידא אריכתא, מ"מ יש להקל בצירוף כמה סברות להתיר].

• בירור הלכה •

אין חשש איסור מומחק:

כתב החיי אדם (כלל צ"ב סעיף ב') וח"ל "ונראה לי דאם השופרת סתום בחלב, מותר לנקותו בסכין וכיוצא בו" עכ"ל, וביאר הטעם בנשמת אדם (שם סי' א') דכיון שאינו בא לסתום נקב שבחבית, שאז יש חשש שיבוא לשפשוף להחליקו, אלא כל עיסוקו הוא לנקות החלב ולהעבירו מהפמט, אין כאן חשש מומחק, וכדבריו כתבו האחרונים להיתר.

[והנה מדברי הבה"ל (סימן ש"מ סעיף ג') בה"ל ד"ה שעל הקלף, בשם השבות יעקב חלק ב' סימן ד') שכתב דהסרת שעווה מקלף הוי בכלל מומחק, כשממרחו בידו או בצפרניו, משמע דגם כדי לנקות חשיב מומחק וצ"ע, ובספר אחרות רבינו (חלק ב')

דף ק"ה) הביא שאמר בעל הקהילות יעקב, שדברי הבה"ל אלו אינם עולים בקנה אחד עם דברי החיי אדם, (וכתב עוד דאפשר שיש בזה גם משום תיקון מנא, כמ"ש בבבלי בשם רעק"א), ומסיק וצ"ע בכל זה, אמנם רוב האחרונים פסקו כדעת החיי אדם].

א. טלטול מן הצד לצורך דבר המותר:

ואע"ג שאין שירי החלב ראויים להשתמש בהם, וכן הדיסקית הנדבכת שם, ואי"כ הרי הם מוקצה, ויש להתיר משום שלשה סברות.

סברא א': שמנקה בעזרת סכין וכדומה, אי"כ הרי הוא בגדר טלטול מן הצד, וחשיב לצורך דבר המותר, כיון שמנקה כדי שיוכל להשים נר חדש, ויותר לנקותו באופן שיפלו מיד לפח האשפה", שלא יצטרך לטלטלם אח"כ